

**ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНСАЙХАН
СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРТ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ
“САЛХИТЫН МӨНГӨ-АЛТНЫ ОРД” ТӨСЛИЙН
2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Улаанбаатар хот
2025 он

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. КОМПАНИЙН ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ	3
1.1 Компанийн танилцуулга.....	3
1.2 Бизнесийн үйл ажиллагаа	5
1.3 Тусгай зөвшөөрөл, лиценз.....	5
1.4 Уурхайн техник эдийн засгийн үндэслэл	7
1.5 Бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	10
БҮЛЭГ 2.ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ.	27
2.1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн мэдээлэл.....	27
2.2. Төслийн талбайн байгаль орчны төлөв байдал	28
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	33
3.1.Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим.....	33
3.2.Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	34
3.3.Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	36
БҮЛЭГ 4.ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	38
БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	39
5.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	39
5.2. Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	41
5.3. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	44

5.4 Ургамлын аймаг, ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө	46
--	----

БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 49

6.1 Салхитын мөнгө-алтны уурхайн явцын нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	49
---	----

Техникийн нөхөн сэргээлт	49
--------------------------------	----

Биологийн нөхөн сэргээлт	50
--------------------------------	----

Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих, ногоон байгууламж байгуулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	52
---	----

БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 56

БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ..... 60

БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ..... 60

БҮЛЭГ 10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ61

БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 64

БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР 66

БҮЛЭГ 13. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ71

БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 73

БҮЛЭГ 1. КОМПАНИЙН ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ

1.1 Компанийн танилцуулга

Монгол Улсын үндсэн хуулийн 6.2-р зүйл, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого /Монгол Улсын Их Хурлын тогтоол №52, 2020 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдөр/, шинэ сэргэлтийн бодлого /Монгол Улсын Их Хурлын тогтоол №106, 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн хүрээнд эх орны баялгийг нийтэд тэгш хүртээх зорилго тавин ажиллаж байна.

2018 оны 12 дугаар сарын 29-ний өдөр Монгол Улсын Засгийн газар нь Стратегийн ач холбогдол бүхий Мөнгө-алтны томоохон орд болох Дундговь аймгийн Гурвансайхан суманд орших Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордын тусгай зөвшөөрлийг хураан авснаар, Үндэсний Аюулгүй Байдлын Зөвлөлөөс 2019 онд гарсан зөвлөмжийн дагуу Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, төрд ногдох өгөөжийг нэмэгдүүлж эхэлсэн түүхтэй.

2019 оны 11 дүгээр сарын 11-ний өдөр “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК нь Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 02 дугаар тогтоолоор анхны Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн, хараат бус гишүүдийг сонгож “Салхит” уурхайн үйл ажиллагааг албан ёсоор эхлүүлэх ажилд шамдан орсон.

Төрийн өмчит “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК-ийн “Салхит” мөнгө-алтны үндсэн орд нь хөрөнгө оруулалт, бүтээн байгуулалт, үйл ажиллагааг хариуцагч, төслүүдийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх замаар “Иргэдийн тэтгэврийн зээлийг төрөөс нэг удаа төлөх” тухай хуулийн зорилтыг хэрэгжүүлэгч компани юм.

“Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 2023 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдрийн 49 дүгээр тогтоолоор “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК-ийг “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-д нэгтгэх шийдвэр гарсан. “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын 2023 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрийн 08 дугаар тогтоол, “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын 2023 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрийн 03 дугаар тогтоолоор тус тус Компани нэгтгэх гэрээг баталж, НГ-23/01 дугаартай “Компани нэгтгэх гэрээ”-г байгуулснаар хоёр компани албан ёсоор нэгдсэн.

Алсын хараа

Монгол Улсын хөгжил, эдийн засагт бодитой хувь нэмэр оруулдаг, хариуцлагатай уул уурхайг түүчээлсэн үлгэр жишээ компани байна.

Байгаль орчинд ээлтэй уул уурхайг хөгжүүлж, эцсийн бүтээгдэхүүнийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, баялгийг бүтээлцэнэ.

Монгол Улсын үнэт металлын хайгуул, олборлолт, үйлдвэрлэлийг олон улсын жишигт хүргэнэ.

Уриа үг

ЭХ ОРНЫ ЭРДЭНЭС-ИРЭЭДҮЙН БАЯЛАГ

Эрхэм зорилго

Бид, тогтвортой, хариуцлагатай үйлдвэрлэлийг эрхэмлэн үндэсний баялгийг бүтээнэ. Бид Олон Улсын стандартад нийцсэн эрэл хайгуулыг хийж, алтны нөөцийг нэмэгдүүлэн, ард иргэдийнхээ эрх ашгийг дээдлэн, хууль журмын хүрээнд ажиллаж, эх орныхоо баялгийг нийтэд жигд хүртээнэ. Байгалийн баялгийн нөөц боломжийг зохистой ашиглах хүрээнд төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлогыг урт хугацаанд тогтвортой хэрэгжүүлэн, аюулгүй, шударга, хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлэхэд дэвшилтэт техник технологи, мэргэжлийн ур чадвараар манлайлан ажиллана.

Үнэт зүйлс

Эрүүл мэнд, Аюулгүй ажиллагаа, Байгаль орчин, Манлайлал, Инновац, Байгууллагын соёл

ЭРҮҮЛ МЭНД - Эрүүл хүн - Баялаг бүтээгч

АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА - Аюулгүй ажиллагааг улам бататгаж, салбартаа тэргүүлнэ.

БАЙГАЛЬ ОРЧИН- Дэлхийн жишигт нийцсэн байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагааг нэвтрүүлж, хамт олон, харилцагч, түнш, олон нийтийн болон тэдний хоорондын эрх ашгийг дээдлэн хүндэлнэ.

МАНЛАЙЛАЛ - Цаашдын ахиц, хөгжлийн боломжийг олж тодорхойлж, бусдаас дэмжлэгийг нь авч, хамт ажиллагсдаа урамшуулан зоригжуулж, хамтдаа хөгжих, хөдөлмөр эрхлэлтийн тэгш нөхцөл боломжоор хангаж, чадварлаг, мэргэшсэн боловсон хүчнээр хамт олныг бүрдүүлнэ.

ИННОВАЦ - Салхит уурхайн бүлэг ордын стратегийн ач холбогдол бүхий үнэ цэнтэй, хязгаарлагдмал байгалийн баялгаар Олон Улсын ISO стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүнийг БИД үйлдвэрлэнэ.

БАЙГУУЛЛАГЫН СОЁЛ - Бид бие биеэ хүндэтгэн, үнэнч шударга, хариуцлагатай, ёс зүйтэй ажиллана. Бид хамтын шийдвэр гаргаж, багийн гишүүн бүрийн оролцоотойгоор ажлыг үр бүтээлтэй, цаг хугацаанд нь хийж гүйцэтгэнэ.

1.1. Компанийн өмчийн эзэмшил

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2019 оны 28 дугаар тогтоолыг үндэслэн Стратегийн ач холбогдол бүхий Мөнгөний ордуудыг ашиглах, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, Олон Улсын стандартад нийцсэн эрэл хайгуулыг хийж, алтны нөөцийг нэмэгдүүлэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэг бүхий “Эрдэнэс силвер ресурс” хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани нь Компанийн тухай хуулийн 12.1, 13.1, 76.1.18 дэх заалт, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2014 оны 133 дугаар тогтоол, “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн дүрмийн 4.2, 10.1 дэх заалтыг үндэслэн “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн 100 хувийн эзэмшлийн охин компани хэлбэрээр 1 сая төгрөгийн дүрмийн сантайгаар үүсгэн байгуулагдсан.

1.2 Бизнесийн үйл ажиллагаа

Компанийн үндсэн үйл ажиллагаа нь: “Мөнгө-алтны үндсэн ордын хайгуул, судалгаа, олборлолт, борлуулалт, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа байна” гэж заасан болно. “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь:

- Уул уурхайн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх
- Ашигт малтмал эрэх, хайх
- Ашигт малтмал олборлох, ашиглах
- Гэрээгээр өрөмдлөг хийх зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

1.3 Тусгай зөвшөөрөл, лиценз

Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй Байдлын Зөвлөлөөс өгсөн зөвлөмжийн хүрээнд, Засгийн Газрын 2019 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдрийн хуралдааны 26 дугаар тэмдэглэл, Ашигт малтмал, газрын тосны газрын 2019 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдрийн 341 дүгээр шийдвэрээр Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших “Салхит” нэртэй 2,887.85 га бүхий ашигт малтмал ашиглах ашиглалтын MV-021483 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайг “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК-д олгосон. “Салхит” мөнгө-алтны үндсэн ордын Тусгай зөвшөөрлийн талбайг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, Мөнгөний хүдэр баяжуулах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулах ажлыг 2019 оны 08 дугаар сарын 31-ний өдрөөс эхлүүлсэн.

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2022 оны 06 дугаар сарын 01-ний өдрийн 212 тоот тогтоолын дагуу Ашигт малтмал, газрын тосны газраас 2020 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдөр “Ашигт малтмалын тухай хууль”-ийн 9.1.3, 9.1.8, 9.1.11-д заасныг үндэслэн Овоот хяр нэртэй XV-21670 тоот 22641,51 га талбай бүхий хайгуулын тусгай зөвшөөрөл, Өмнөговь аймгийн Цогтцэций, Манлай сумдын нутагт байрлах Өлзийт овоо нэртэй XV-021671 тоот 16634.29 га талбай бүхий тусгай зөвшөөрлийг тус тус “Эрдэнэс силвер ресурс” ХХК-д олгосон.

Баянхонгор аймгийн Баян-Өндөр, Шинэжинст сумдын нутагт орших “Хүрэн цав” нэртэй ашигт малтмал ашиглах ашиглалтын XV-021666 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий

талбайг Засгийн Газрын 2020 оны 06 дугаар сарын 01-ний өдрийн 212 тоот тогтоол, АМГТГ-ын Кадастрын хэлтсийн даргын 2020 оны 08 дугаар сарын 26-ны өдрийн 308 тоот шийдвэрээр “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-д олгосон. “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 2023 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдрийн 49 дүгээр тогтоолын шийдвэрийн дагуу компани нэгдсэнээр Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл – 2, Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл – 7, нийт 9 тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаагаа эрхлэн явуулж байна.

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн эзэмшлийн тусгай зөвшөөрөл	Тоо
Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл	2
Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл	7
Нийт тусгай зөвшөөрөл	9

Компанийн нэр: • “Эрдэнэс алт ресурс” Хязгаарлагдмал Хариуцлагатай Компани

Үйл ажиллагааны чиглэл: • Бизнесийн зөвлөгөө өгөх;
• Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг төрөөс нэг удаа төлөх тухай хууль, Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг төрөөс нэг удаа төлөх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль зэрэг хуулиар заасан тусгай үүргийг мөрдлөг болгон хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.

Компанийн хаяг: • Монгол Улс, Улаанбаатар хот 14240 Сүхбаатар Дүүрэг 1-р хороо, Энхтайваны өргөн чөлөө 17, Блю Скай тауэр, 607 тоот.

Утас: (976) 7535 1111

Е-Майл: info@erdenesgold.mn

Веб хуудас: www.erdenessilver.mn

Компанийн удирдлага: • Гүйцэтгэх захирал Э.Ууганбаяр

Үүсгэн байгуулагдсан огноо: • 2023 оны 07 дугаар сарын 05-ний өдөр

Орон тоо: • 179

Салхит мөнгө-алтны ордын байршил: • Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт оршдог. Улаанбаатар хотоос урд зүгт 280 км, Дундговь аймгийн төв Мандалговь хотоос зүүн хойш 60 км-т, Гурвансайхан сумын төвөөс хойш 35 км зайд байрлана.

Талбайн хэмжээ: • 2887.85 гектар (га)

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: • MV-021483

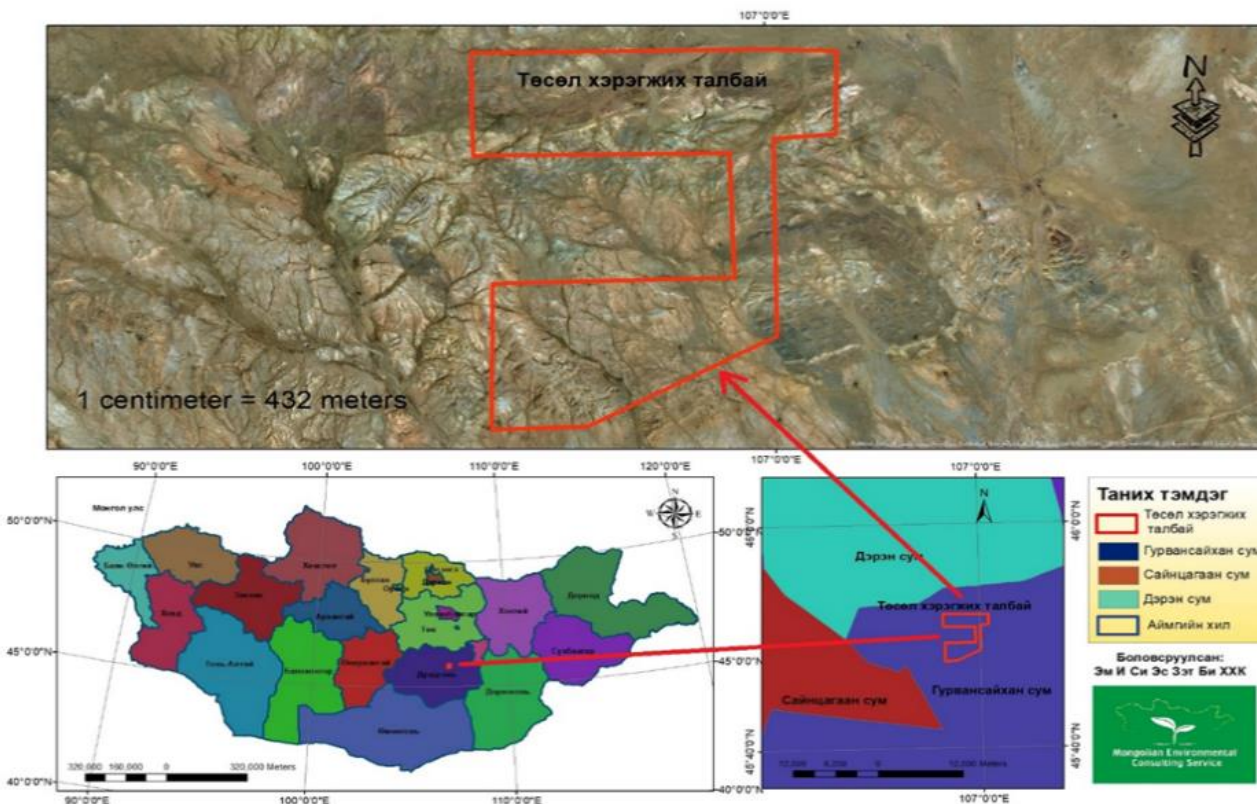
Хүчин чадал: • 600 мян.тн

Нөөцийн хэмжээ: • 600,000 тонн/жил хүдэр

Ордын нийт нөөц-2,920.9 мян.тонн /982.87 тонн мөнгө, 1,353.7 кг алт/.

Таамагласан нийт баялаг-4,649.6 мян.тонн

Салхит мөнгө-алтны орд ашиглах төслийн талбайн байршлын зураг

1.4 Уурхайн техник эдийн засгийн үндэслэл

Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам, Ашигт малтмал, газрын тосны газрын Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн Т/19-18-01 дугаартай дүгнэлтийн дагуу Ашигт малтмал, газрын тосны газрын Ашигт малтмал газрын тосны газрын даргын 2021 оны 11 дүгээр сарын 25 –ны өдрийн Т/218 дугаар тушаалаар Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших MV-021483 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Эрдэнэс силвер ресурс ХХК-ийн Салхит нэртэй мөнгө-алтны үндсэн ордыг ил аргаар ашиглах техник эдийн засгийн үндэслэл /тодотгол/-ийг хүлээж авсан.

Тусгай зөвшөөрөлд хамрагдах нийт нөөц болох АМГ-ын даргын 2016 оны 12-р сарын 06-ны өдрийн н/08, ЭБМЗ-ийн 2016 оны 11-р сарын 10-ны өдрийн ХХ-12-03 тоот

дүгнэлтээр 2016 оны 07-р сарын 01-ний байдлаар мөн “Аглаг уул” ХХК, “Оюу сурвэй” ХХК-уудын маркшейдерийн хэмжилтийн үр дүнд тулгуурлан Салхит мөнгө-алтны үндсэн ордын MV021483 тоот тусгай зөвшөөрөлд хамрагдах нийт нөөц, 2021 оны 08-р сарын 14-ны өдрийн “ХанЛаб” ХХК лабораторийн туршилтын үр дүнг үндэслэн уул уурхайн зураг төслийн “Дата Ресурс” ХХК-аар ТЭЗҮ-ийг боловсруулж, 2021 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн АМГТГ-ын даргын т/21-15-12 тоот тушаалаар уг ТЭЗҮ-г баталсан.

Батлагдсан ТЭЗҮ-ээр нийт ордын хэмжээнд тооцсон нөөц:

2021 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн байдлаар ордын хэмжээнд бодитой болон боломжтой (В+С+Хүдрийн овоолго) зэргээр 3.1 сая.тн 266.51 гр/тн дундаж агуулга бүхий 659.24 тн мөнгө, 0.36 гр/тн агуулга бүхий 902.27 кг алтны нөөцтэй байна. Үүнээс: *Хүснэгт Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордын нөөц*

Нөөцийн зэрэг	Эзлэхүүн, м3	Эзлэхүүн жин, т/м3	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга			Металлын нөөц		
				Экв Ag, гр/тн	Ag, г/т	Au, г/т	Экв Ag, кг	Ag, кг	Au, кг
Нийт бодитой В нөөц	926,446.0	2.67	2,473,610.9	299.8	266.5	0.3	741,647.8	659,242.4	902.2
Нийт боломжтой С нөөц	260,750.7	2.67	696,204.5	142.0	126.3	0.2	98,921.1	87,929.9	159.8
Нийт В+С нөөц	1,187,196.8	2.67	3,169,815.4	265.1	235.7	0.3	840,568.98	747,172.4	1,062.1

Хүдрийн биет:

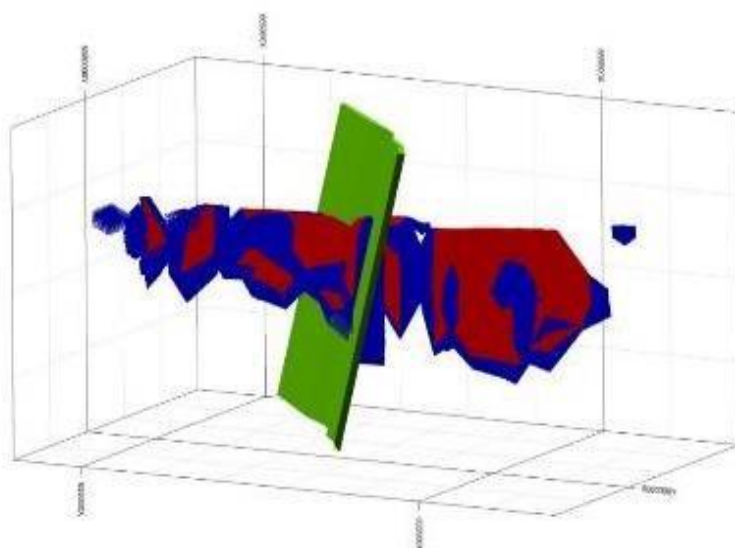
Ордын хэмжээнд нийт 23 хүдрийн биетэд нөөц тооцогдсон бөгөөд хүдрийн биетүүдийн дундаж зузаан 15-20 м, дундаж урт 50-100 м хүртэл, гүн нь газрын гадаргуугаас 230 м хүртэл тогтоогдсон. Дараах хүснэгтэд хүдрийн биетүүдийн эзлэхүүний параметруудийг үзүүлээ.

Хүснэгт. Хүдрийн биетүүдийн параметрууд

Д/д	Үзүүлэлт	Эзлэхүүн, м3	Эзлэхүүн жин, т/м3	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга		Металлын нөөц	
					г/т	г/т	кг	кг
1	Газрын хэвлий дэх нөөц нийт боломжтой (С) зэрэглэлээр	260,750.76	2.67	696,204.52	126.3	0.61	87,929.93	159.85

2	Газрын хэвлий дэх нийт нөөц бодитой болон боломжтой (B+C) зэрэглэлээр	1,187,196.81	2.67	3,169,815.49	235.71	0.34	747,172.42	1,062.12
----------	---	--------------	------	--------------	--------	------	------------	----------

Зураг Хүдрийн биетийн харагдах байдал, B+C

1.5 Бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл

Ил уурхайн төлөвлөлт: 2025 онд 739.3 мян.м³ хөрс хуулж 373.7 мян.тн хүдэр олборлохоор төлөвлөж байна. Хөрс хуулалтын коэффициент 1.96 байна.

САЛХИТЫН МӨНГӨ-АЛТНЫ БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Салхитын мөнгө-алтны баяжуулах үйлдвэр нь 2025 онд хүчин чадлаа нэмэгдүүлж жилд 756,000тн хүдэр боловсруулах хүчин чадалд хүргэхээр зорьж ажиллаж байна. Баяжуулах 2-р үйлдвэрийн барилга болон тоног төхөөрөмжийн угсралтын ажлыг 2022 оны 08-р сард дууссан. Одоогийн байдлаар Баяжуулах 2-р үйлдвэрийн 1, 2-р шугамын тоног төхөөрөмж жигдэрч технологийн жигдрүүлэлтийн ажил дууссан хэвийн үйл ажиллагаатай байна.

Ил уурхайн ашиглалтын суулийн жил 1320-1248м хуртэл түвшинд хүдэр олборлолтод өртөхөөр төлөвлөсөн. 2025-01-01 өдрийн байдлаар хүдрийн овоолгод 284.009 мян.тн худэрт мөнгө 18050.46 кг, алт 47.097 кг үлдэгдэлтэй байна гэж тооцоолсон. Үүн дээр ил уурхайгаас 197.18гр/тн мөнгө, 0.373гр/тн алтны агуулга бүхий 73690.66кг мөнгө, 139.570кг алтны нөөцтэй 373.71 мян.тн хүдрийг олборлож, нийт 657.72 мян.тн худэрт мөнгө 91741.117 кг, алт 186.667 хүдрийн овоолгын нөөц бүрдүүлнэ. 2025 онд 373.71 мян.тн хүдрийг олборлон, баяжуулах үйлдвэрийг тэжээхээр төлөвлөсөн. 2025 онд ТЭЗҮ-д тодотгол хийгдэж бага агуулгатай хүдрийг боловсруулна.

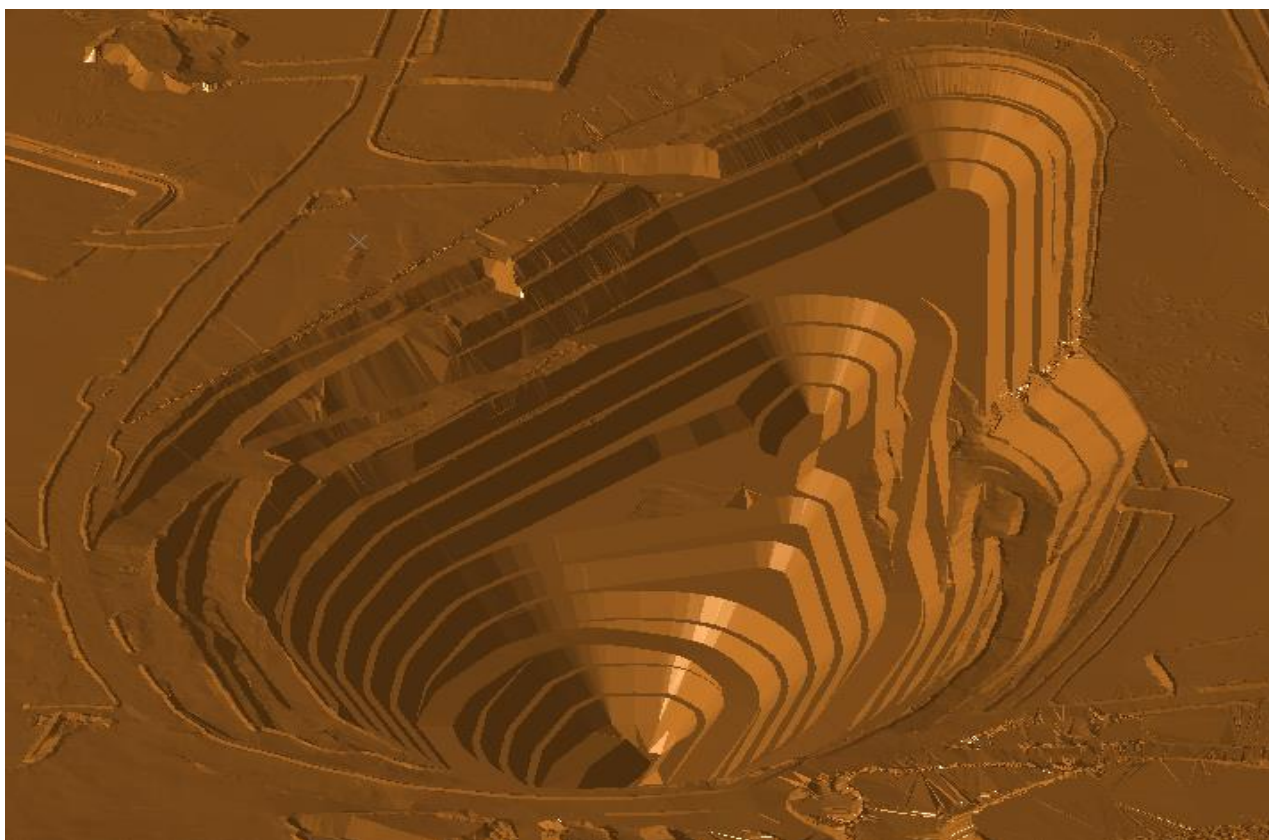
Баяжуулах 1-р үйлдвэрийн хувьд хэвийн ажиллаж байгаа ч тоног төхөөрөмжийн элэгдэл, ашиглалтын хугацаа удсантай холбоотойгоор төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус зогсолтууд нэмэгдэн гарч байна.

Хүснэгт-20. Баяжуулах №1, 2-р үйлдвэрийн хүдэр боловсруулалтын төлөвлөгөө

№	Огноо	Баяжуулах 1-р үйлдвэр	Баяжуулах 2-р үйлдвэр
Хэмжих нэгж		тн	тн
1	1-р сар	20,762.16	41,524.33
2	2-р сар	20,762.16	41,524.33
3	3-р сар	20,762.16	41,524.33
4	4-р сар	20,762.16	41,524.33
5	5-р сар	20,762.16	41,524.33
6	6-р сар	20,762.16	41,524.33
Нийт		124,572.96	249,145.98
Нийт дүн		373,719.00	

Зураг-1. Ил уурхай 4-р улирлын байдлаар

Ил уурхайн ашиглалтын технологи, уурхайн үндсэн хэмжээснүүд

Уурхайн ашиглалтын технологийн схемийг доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт-2. Ил уурхайн ашиглалтын технологийн схем

Технологи	Үндсэн ажил	Технологийн процессууд
Тээвэртэй ашиглалтын технологи	1. Хөрс хуулалт	1.1. Өрөмдлөг тэсэлгээ 1.2. Ухаж ачих 1.3. Тээвэрлэх 1.4. Овоолох
	2. Олборлолт	2.1. Өрөмдлөг тэсэлгээ 2.2. Ухаж ачих 2.3. Тээвэрлэх 2.4. Овоолох

Доголын өндөр: Хүдрийн хаягдал бохирдлыг бага байлгах, хүдрийн биетийн цул тогтцоос хамааруулан уурхайн ажлын доголын өндрийг $H_d=6$ м байна. Доголын өндөр бага байснаар хүдэр хөрсний чулуулгийн зааг орчимд үүсэх хаягдал болон бохирдлын хэмжээ багасах нөхцөл бүрдэнэ.

Ажлын бус доголын өндөр: Уурхайн ажлын доголыг цаашид ашиглахгүй, ил уурхайн хүрээ хязгаарт хүрсэн үед ажлын доголуудыг нэгтгэн ажлын бус догол үүсгэнэ. Ажлын бус доголын өндөр 12м байна.

Ил уурхайн ерөнхий хажуугийн өнцөг: Уурхайн ашиглалтын технологийн элементүүд болох ажлын болон ажлын бус доголын өндөр, доголын өнцөг, тээврийн ба аюулгүйн тавцангийн өргөн зэрэг ил уурхайн уулын ажлын параметруудээр байгуулж үзэхэд ерөнхий хажуугийн өнцөг 33 - 41 градус байна.

Ажлын доголын хажуугийн өнцөг: Ажлын доголын хажуугийн өнцгийг ордын геотехникийн тайлан, аюулгүй ажиллагаа зэргийг тооцож үндсэн чулуулагт 60 градус байхаар сонгосон.

Ажлын бус доголын хажуугийн өнцөг: Ажлын бус доголын хажуугийн өнцгийг ордын геотехникийн тайлан, аюулгүй ажиллагаа зэргийг тооцож үндсэн чулуулагт 50-52 градус байхаар сонгосон.

Ажлын талбайн өргөн: Ажлын талбай нь тухайн догол бүрд хэрэгжүүлэх технологийн процессуудыг явуулах орон зайн нөхцөлийг хангахад зориулагдана. Тээврийн аюулгүй зай, техникийн ажиллах нөхцөл зэргийг тооцож үзэхэд ажлын талбайн оновчтой өргөнийг 40м ба түүнээс дээш байхаар тусгасан.

Хүснэгт-3. Ил уурхайн зохиомжлолд тусгасан үзүүлэлтийн хэмжээс

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хэмжээс
1	Ил уурхайн ажлын доголын өндөр	м	6
2	Ил уурхайн ажлын бус доголын өндөр	м	12
3	Ажлын доголын хажуугийн өнцөг	град	60°
4	Ажлын бус доголын хажуугийн өнцөг	град	50-52°
5	Ажлын талбайн өргөн	м	30
6	Доголын налуу траншейн өргөн	м	18
7	Налуу траншейн дагуу налуу	град	6°
8	Доголын аюулгүйн берм-(тавцан) –ийн өргөн	м	4
9	Замын өргөн	м	18
10	Уурхайн хажуугийн ерөнхий өнцөг	град	33-41

Хүснэгт-4.Машины техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих	Хөрс	Хүдэр
			D700	SWD165
1	Өрмийн хошууны диаметр	мм	152	127
2	Штангийн нийт урт	м	11.2	8.5
3	Хошууны эргэлтийн давтамж	сек-1	1.8	0.8
4	Суурилсан чадал	кВт	328	224
5	Явах ангийн хурд	км/цаг	3.8	2
6	Үндсэн хөдөлгүүрийн төрөл	-	Дизел	Дизел
7	Масс	тн	24.5	23
8	Түлшний савны хэмжээ	л	780	600
9	Урт	м	11	12
10	Өргөн	м	3.02	3.2
11	Өндөр	м	3.9	3.14

Хүснэгт-5. Өрмийн машины бүтээлийн тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Өрмийн марк	-	D700	SWD165
2	Календарийн хоногийн тоо	хоног	365	365
3	Жилд ажиллахгүй сул зогсох хоногийн тоо	хоног	35	35
4	Жилд ажиллах календарийн хоногийн тоо	хоног	330	330
5	Ээлжийн үргэлжлэх нийт хугацаа	цаг	12	12
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	2	2
7	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	24	24
8	Нийт жилд ажиллах календарийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	7,920	7,920
9	Техникийн бэлэн байдлыг тооцох итгэлцүүр	-	0.85	0.94
10	Хөдөлгүүрийн чадлаар ажиллах хугацаа	цаг	6,732	7,445
11	Ээлжийн сул зогсолт (цайны цаг, түлш тос солилт)	цаг	1.0	1.0
12	Ээлжийн сул зогсолт (ээлж солилт)	цаг	1.0	1.0
13	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	20	20
14	Цаг ашиглалтын коэффициент	-	0.83	0.83
15	Чулуулгийн шахалтын бат бөхийн хязгаар	мПа	86.80	129.0
16	Чулуулгийн суналтын бат бөхийн хязгаар	мПа	8.68	12.90
17	Чулуулгийн шилжрэлтийн бат бөхийн хязгаар	мПа	17.36	25.80
18	Чулуулгийн бат бөхийн коэффициент	-	8	11
19	Чулуулгийн нягт	тн/м3	2.66	2.67
20	Өрөмдөгдөх чанар	-	9.2	12.71
21	Цооногийн диаметр	м	0.152	0.127
22	Чулуулгийг бутлахад шаардагдах тэнхлэгийн даралт	кН	100.6	110
23	Хошууны эргэлтийн давтамж	сек-1	1.8	0.8
24	Өрөмдлөгийн техникийн хурд	м/цаг	21.4	10.8
25	Операторын ур чадварыг тооцох итгэлцүүр	-	0.85	0.85
26	Мөргөцөг дахь ахилт шилжилтийг тооцох итгэлцүүр	-	0.9	0.9
27	Өрмийн машины цагийн бүтээл	м/цаг	17.8	6.9
28	Өрмийн машины ээлжийн бүтээл	м/ээлж	214	82
29	Өрмийн машины хоногийн бүтээл	м/хоног	428	165
30	Өрмийн машины жилийн бүтээл	м/жил	141,272	54,359
31	Жилд өрөмдөх өрөмдлөгийн хэмжээ	м	137,851	20,020
32	Шаардлагатай өрмийн машины тоо (тооцооны)	ш	0.98	0.37
33	Шаардлагатай өрмийн машины тоо (бодит)	ш	1	1
34	Нэг өрмийн машины жилд ажиллах цаг	мот-цаг	7,728	2,917
35	Нийт өрмийн машины жилд ажиллах цаг	мот-цаг	7,728	2,917

Хүснэгт-6. Тэсэлгээний ажлын тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Чулуулгийн шахалтын бат бөхийн хязгаар	мПа	86.8	129.0
2	Чулуулгийн суналтын бат бөхийн хязгаар	мПа	8.68	12.9
3	Чулуулгийн шилжрэлтийн бат бөхийн хязгаар	мПа	17.4	25.8
4	Чулуулгийн бат бөхийн коэффициент	-	8	11
5	Чулуулгийн нягт	т/м3	2.66	2.67
6	Тэсрэх бодисын жишиг хувийн зарцуулалт	гр/м3	22.57	33.55
7	Тэсрэх бодисыг жиших итгэлцүүр	-	0.85	0.85
8	Цэнэгийн бөөгнөрлийг тооцох итгэлцүүр	-	1.9	1.5
9	Чулуулгийн цавшлын зэргийг тооцох итгэлцүүр	-	1.41	1.17
10	Чулуулгийн дундаж бутлагдлыг тооцох итгэлцүүр	-	0.96	1.16
11	Ил гадаргыг тооцох итгэлцүүр	-	4.5	4.5
12	Цооногийн цэнэгт хамаарах эзлэхүүнийг тооцох итгэлцүүр	-	1.4	1.4
13	Тэсрэх бодисын тооцооны хувийн зарцуулалт	гр/м3	302.0	352.6
14	Доголын өндөр	м	6	6
15	Цооногийн налуу/Хэвтээ гадаргатай үүсгэх/	град	90	90
16	Илүү өрөмдлөгийн гүн	м	1	1
17	Цооногийн нийт урт	м	7.0	7.00
18	Түгжээсний урт	м	3.0	2.54
19	Цэнэгийн урт	м	4.0	4.46
20	Цооногийн диаметр	м	0.15	0.13
21	Доголын хажуугийн өнцөг	градус	60	60
22	Өрөмдлөг аюулгүй явагдах зай (C зай)	м	2.0	2
23	Улны эсэргүүцлийн шугам (өрөмдөгдөх нөхцөлөөр)	м	5.46	5.46
24	Улны эсэргүүцлийн шугам (тэсэлгээний нөхцөлөөр зөвшөөрөх хамгийн их зай)	м	6.56	5.99
25	W>We нөхцөл		TRUE	TRUE
26	Сонгосон улны эсэргүүцлийн шугам	м	6.0	5.7
27	Цооног ойртолтын итгэлцүүр		0.8	0.7
28	Цооног хоорондын зай	м	5.0	3.8
29	Эгнээ хоорондын зай	м	4.3	3.3
30	Эгнээний тоо	ш	10	20
31	Тэсрэх бодисын тооцооны хувийн зарцуулалт	кг/м3	0.30	0.35
32	Тэсрэх бодисын бодит хувийн зарцуулалт	кг/м3	0.48	0.65
33	Цэнэглэлтийн нягт	кг/дм3	0.9	0.90
34	1м цооногт орох тэсрэх бодисын хэмжээ	кг/м	16.32	11.40
35	Нэг цооногоос гарах уулын цулын хэмжээ	м3/цооног	133.5	78.74
36	1цооногт орох тэсрэх бодисын хэмжээ	кг/цооног	64.6	50.8
37	1м цооногоос гарах уулын цулын хэмжээ	м3/м	19.1	11.25
38	Жилд тэслэх хөрсний хэмжээ	мян.м3	3472	253.494

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Шидэлтийн аюултай зайн итгэлцүүр	-	4.6	4.2
2	Шидэгдэх чулуулгийн аюултай бүсийн радиус хүмүүст үйлчлэх	м	300.0	300.0
3	Шидэгдэх чулуулгийн аюултай бүсийн радиус тоног төхөөрөмжид үйлчлэх	м	200.0	200.0
4	Агаарын цохилтын долгионы аюултай бүсийн радиус хүмүүст үйлчлэх	м	520	218
5	Агаарын цохилтын долгионы аюултай бүсийн радиус барилга байгууламжид үйлчлэх	м	278.8	138.3
6	Чичиргээ доргионы аюултай бүсийн радиус	м	125.5	62.2
39	Нэг удаагийн тэсэлгээнд хамрагдах чулуулгийн хэмжээ	мян.м3	55.93	10.21
40	Жилд хийх тэсэлгээний тоо	удаа	173	12
41	Тэсэлгээний мөчлөг	хоног	7	15
42	Нэг удаагийн тэсэлгээний блоkd хамаарах цооногийн тоо	ш	419	130
43	Нэг удаагийн тэсэлгээнд орох тэсрэх бодис	тн	27.1	6.61
44	Нэг удаагийн тэсэлгээнд орох тэсрэх бодис Анфо 50%	тн	13.5	3.3
45	Нэг удаагийн тэсэлгээнд орох тэсрэх бодис Эмульс 50%	тн	13.5	3.3
46	Жилд хэрэглэгдэх тэсрэх бодисын хэмжээ	тн	1227.9	564.88
47	Жилийн өрөмдлөгийн хэмжээ	м	578,700	42,200
48	Тэсэлгээний блокийн урт	м	209.01	24.94
49	Тэсэлгээний блокийн өргөн	м	44.6	68.4
50	Нэг удаагийн тэсэлгээний блокийн талбай	м2	268	410
51	Нэг агшинд зэрэг тэслэгдэх тэсрэх бодисын хэмжээ	кг	2,708	330

Хүснэгт-7. Тэсэлгээгээр үүсэх нурлын тооцоо

Хүснэгт-8. Тэсэлгээний аюултай бүс

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Чулуулгийн тэслэгдэх чанарыг тооцох итгэлцүүр	-	2	2
2	Цооногийн налуугийн өнцгийг тооцох итгэлцүүр	-	1	1
3	Богино удаашралын хугацаанаас шидэлтийн зай хамаарах итгэлцүүр	-	1	1
4	Чулуулгийн сийрэгжилтийн коэффициент	-	1.25	1.25
5	Тэсэлгээгээр үүсэх нурлын өргөн	м	45.4	70.1
6	Тэсэлгээний блокийн хөндлөн огтлолын талбай	м2	267.7	410.5
7	Тэслэгдсэн чулуулгийн нурлын хөндлөн огтлолын талбай	м2	334.6	513.1

8	Олон эгнээгээр тэслэхэд үүсэх нурлын дээд өргөн	м	53.9	85.5
9	Тэслэгдсэн чулуулгийн трапец хэлбэрийн хөндлөн огтлолтой нурлын өндөр	м	6.7	6.6

Ухаж ачих ажил

Хөрс хуулалтын ажилд CAT385 маркийн 5.2м³ утгуурын багтаамжтай экскаватор-1 ш, Hunday1200 маркийн 6.3м³ утгуурын багтаамжтай экскаватор-1 ш, хүдэр олборлолтод Hyundai 520 3.0 м³ утгуурын багтаамжтай 1 ш, БНХАУ-ын SENX фирмийн MT-86 маркийн 60 тонн даацтай автосамосвал ажиллана. Экскаваторуудыг техникийн тодорхойлолт болон бүтээлийн тооцоог доорх хэсэгт үзүүллээ.

Хүснэгт-9. Экскаваторын техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Уулын цул		
			Хөрс		Хүдэр
1	Экскаваторын марк	-	Hyundai 1200	CAT 385	Hyundai 520
2	Утгуурын багтаамж	м ³	6.3	5.2	3
3	Утгалтын түвшин дэх хамгийн их радиус	м	13.8	12.3	12.6
4	Утгалтын хамгийн их гүн	м	8	7.14	7
5	Утгалтын хамгийн их өндөр	м	12.4	12.5	10
6	Ачилтын хамгийн их өндөр	м	7.8	8.1	7
7	Арын эргэлтийн радиус	м	4.9	5	3
8	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	567	395.3	316
9	Явах хурд	км/цаг	3.2	4.4	5.3
10	Масс	тн	118	85	51
11	Түлшний савны багтаамж	л	670	1240	610
12	Явах ангийн өргөн	м	3	5.1	3
13	Урт	м	14.6	13.5	12.1
14	Өргөн	м	5.6	3.4	3.5
15	Өндөр	м	6.2	4.8	3.9
16	Экскаваторын орлын өргөн	м	20.6	18.4	18.9

Хүснэгт-10. Эскаваторын бүтээлийн тооцоо болон хэрэгцээний тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжиг нэгж	Хөрс		Хүдэр
1	Эскаваторын марк	-	Hyundai 1200	CAT 385	Hyundai 520
2	Календарийн хоногийн тоо	хоног	365	365	365
3	Жилд ажиллахгүй сул зогсох хоногийн тоо	хоног	35	35	35
4	Жилд ажиллах календарийн хоногийн тоо	хоног	330	330	330
5	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12	12	12
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	2	2	2
7	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	24	24	24
8	Жилд ажиллах цаг	цаг	7,920.0	7,920.0	7,920.0
9	Техникийн бэлэн байдал	-	0.85	0.85	0.85
10	Хөдөлгүүрийн чадлаар нийт ажиллах цаг	цаг	6,732.0	6,732.0	6,732.0
11	Ээлжийн сул зогсолт (цайны цаг, түлш тос солилт)	цаг	1.0	1.0	1.0
12	Ээлжийн сул зогсолт (ээлж солилт)	цаг	1.0	1.0	1.0
13	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	20	20	20
14	Цаг ашиглалтын тооцооны коэффициент	-	0.83	0.83	0.83
15	Эскаваторын утгуурын багтаамж	м3	6.3	5.2	3
16	Чулуулгийн эзлэхүүн жин	тн/ м3	2.66	2.66	2.67
17	Чулуулгийн сийрэгжилтийн коэффициент	-	1.25	1.25	1.25
18	Утгуур дүүргэлтийн коэффициент	-	0.95	0.95	0.95
19	Операторын ур чадварын коэффициент	-	0.90	0.90	0.90
20	Мөргөцөгт ахилт шилжилтийг тооцсон коэффициент	-	0.85	0.85	0.85
21	Циклийн үргэлжлэх хугацаа	сек	50	45	40
22	Автосамосвалын техникийн даац	тн	60	60	60
23	Автосамосвалын тэвшний багтаамж	м3	20	20	20
24	Утгалтын тоо		4	4	7
25	Автосамосвалын бодит даац	тн	50.9	42.0	42.6
26	Нэг автосамосвалыг ачих бодит хугацаа	мин	3.3	3.0	4.7
27	Эскаваторын цагийн бүтээл	м3/цаг	224	206	133
28	Эскаваторын ээлжийн бүтээл	м3/ээлж	2,241.6	2,055.8	1,334.3
29	Эскаваторын хоногийн бүтээл	м3/хон	4,483.3	4,111.7	2,668.6
30	Эскаваторын жилийн бүтээл	м3/жил	1,479,486.3	1,356,848.1	880,646.6

31		м3	2,628,598.3	-
32	Жилд хийх ажлын хэмжээ	м3	1,479,486.3	1,149,112.1
33	Шаардлагатай экскаваторын тоо (тооцооны)	ш	1.00	0.85
34	Шаардлагатай экскаваторын тоо (бодит)	ш	1	1
35	Нэг экскаваторын жилд ажиллах цаг	мот-цаг	6,600.0	5,589.5
36	Нийт экскаваторын жилд ажиллах цаг	мот-цаг	6,600.0	5,589.5

Ил уурхайн тээвэр

Хүснэгт-11. Техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Уулын цул
1	Автосамосвалын марк		MT86
2	Автосамосвалын техникийн даац	тн	60
3	Автосамосвалын өөрийн масс	тн	30
4	Автосамосвалын тэвшний геометр багтаамж	м3	20
5	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	309
6	Эргэлтийн радиус	м	10.2
7	Тэвшний өргөн	м	2.49
8	Тэвшний урт	м	8.9
9	Тэвшний өндөр	м	2.2
10	Дугуйн томьёо	-	6 x 4
11	Дугуйн хэмжээ	-	14.00R25
12	Түлшний савны багтаамж	л	700
13	Дугуйн тоо	ш	10
14	Урт	м	9.07
15	Өргөн	м	3.55
16	Өндөр	м	3.96

Хүснэгт-11. Автосамосвалын бүтээлийн тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Автосамосвалын марк	-	365	365
2	Календарийн хоногийн тоо	хоног	35	35
3	Жилд ажиллахгүй сул зогсох хоногийн тоо	хоног	330	330
4	Жилд ажиллах календарийн хоногийн тоо	хоног	12	12
5	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	2	2
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	24	24
7	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	7920	7920
8	Жилд ажиллах цаг	цаг	0.85	0.85
9	Техникийн бэлэн байдал	-	6732	6732
10	Хөдөлгүүрийн чадлаар нийт ажиллах хугацаа	цаг	20	20
11	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	0.83	0.83
12	Автосамосвалыг ачаалах хугацаа даац ашиглалтын нөхцөлөөр	-	235.6	256.8
13	Автосамосвалыг ачаалах хугацаа тэвш ашиглалтын нөхцөлөөр	-	192.1	209.5

14	Автосамосвалыг ачаалах хугацаа	сек	1.34	1.34
15	Тээвэрлэлтийн зай, нэг талдаа	км	60	60
16	Автосамосвалын техникийн даац	тн	20	20
17	Тэвшний геометр багтаамж	м3	6.3	5.2
18	Экскаваторын марк	-	Hyundai 1200	CAT 385
19	Экскаваторын утгуурын багтаамж	м3	2.66	2.66
20	Чулуулгийн эзлэхүүн жин	тн/м3	1.25	1.25
21	Чулуулгийн сийрэгжилтийн коэффициент	-	1.15	1.15
22	Тэвш дүүргэлтийн коэффициент	-	0.95	0.95
23	Утгуур дүүргэлтийн коэффициент	-	3.07	3.72
24	Утгалтын тоо (Тэвшний багтаамж нөхцөлөөр)	удаа	4.71	5.71
25	Утгалтын тоо (Техникийн даац нөхцөлөөр)	удаа	4.0	4.0
26	Бодит утгалтын тоо	удаа	50.9	42.0
27	Автосамосвалын бодит даац	тн	0.85	0.70
28	Даац ашиглалтын коэффициент	-	1.30	1.07
29	Тэвш ашиглалтын коэффициент	-	30	30
30	Автосамосвалын өөрийн масс	тн	80.9	72.0
31	Автосамосвалын бодит масс	тн	12.9	13.2
32	Автосамосвалын рейсийн хугацаа	мин	3.20	3.49
33	Автосамосвалыг ачаалах хугацаа	мин	15	15
34	Автосамосвалын ачаатай чиглэлд явах дундаж хурд	км/цаг	30	30
35	Автосамосвалын хоосон чиглэлд явах дундаж хурд	км/цаг	5.36	5.36
36	Автосамосвалын ачаатай чиглэлд явах хугацаа	мин	2.68	2.68
37	Автосамосвалын хоосон чиглэлд явах хугацаа	мин	0.67	0.67
38	Ачаа буулгах хугацаа	мин	1.00	1.00
39	Сэлгээ хийх хугацаа	мин	120.9	97.6
40	Автосамосвалын цагийн бүтээл	м3	321.7	259.7
41		тн	4.6	4.5
42	Автосамосвалын цагт хийх рейсийн тоо	удаа	1,209.5	976.4
43	Автосамосвалын ээлжийн бүтээл	м3	3,217.2	2,597.2
44		тн	46.5	45.5
45	Автосамосвалын ээлжинд хийх рейсийн тоо	удаа	2,418.9	1,952.8
46	Автосамосвалын хоногийн бүтээл	м3	6,434.3	5,194.4
47		тн	93.0	90.9
48	Автосамосвалын хоногт хийх рейсийн тоо	удаа	798,242.7	644,417.7
49	Автосамосвалын жилийн бүтээл	м3	2,123,325.6	1,714,151.0
50		тн	30,676.0	30,003.3
51	Автосамосвалын жилд хийх рейсийн тоо	удаа	1,479,486	1,149,112
52	Жилд тээвэрлэх ажлын хэмжээ	м3	4.87	1.78
53	Нэг экскаваторт ногдох автосамосвалын тоо (тооцооны)	ш	5	2
54	Нэг экскаваторт ногдох автосамосвалын тоо (бодит)	ш	7	
55	Нийт экскаваторт шаардлагатай автосамосвалын тоо	ш	2,447	5,884
56	Нэг автосамосвалын жилд ажиллах цаг	мот-цаг	12,233	11,769
57	Нийт автосамосвалын жилд ажиллах цаг	мот-цаг		

Бульдозерын ажил

Хөрсний овоолго дээр ажиллах Caterpillar фирмийн 13.5 м³ хусуурын хамах чадвартай CAT-D9 маркийн бульдозерын техникийн үзүүлэлт болон бүтээлийн тооцоог дараах хүснэгтүүдэд үзүүлээ үзүүлэв.

Хүснэгт-13. Бульдозерын техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга	
1	Бульдозерын марк		CAT D9	
2	Хусуурын төрөл	-	-	
3	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	302	
4	Масс	тн	48.5	
5	Хусуурын хамах чадвар	м ³	13.5	
6	Хусуурын урт	м	4.31	
7	Хусуурын өндөр	м	1.93	
8	Ухах гүн	м	0.606	
9	Хөдөлгөөний хурд	км/цаг	8.4	
10	Шатахууны савны багтаамж	л	889	
11	Урт	м	8.47	
12	Өргөн	м	3.23	
13	Өндөр	м	3.99	

Хүснэгт-14. Туслах ажилд болон шимт хөрсний овоолгод ажиллах бульдозерын техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга	
1	Бульдозерын марк		SD23	
2	Хусуурын төрөл	-	10 SU	
3	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	235	
4	Масс	тн	37.2	
5	Хусуурын хамах чадвар	м ³	3	
6	Хусуурын урт	м	2.6	
7	Хусуурын өндөр	м	1.15	
8	Ухах гүн	м	0.56	
9	Хөдөлгөөний хурд	км/цаг	4-15.8	
10	Шатахууны савны багтаамж	л	300	
11	Урт	м	5	
12	Өргөн	м	3.1	
13	Өндөр	м	3.2	

Хүснэгт-15. Бульдозерын техникийн үзүүлэлт, Бульдозерын бүтээлийн тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрсний овоолго	Туслах ажилд болон шимт хөрсний овоолго
1	Овоолго дээр ажиллах бульдозерын марк	-	CAT D9	SD23

2	Календарийн хоногийн тоо	хоног	365	365
3	Жилд ажиллахгүй сул зогсох хоногийн тоо	хоног	35	35
4	Жилд ажиллах календарийн хоногийн тоо	хоног	330	330
5	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12	12
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	2	2
7	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	24	24
8	Жилд ажиллах цаг	цаг	7,920.0	7,920.0
9	Техникийн бэлэн байдал	-	0.85	0.85
10	Хөдөлгүүрийн чадлаар нийт ажиллах хугацаа	цаг	6,732.0	6,732.0
11	Ээлжийн сул зогсолт (цайны цаг, түлш тос солилт)	цаг	1.0	1.0
12	Ээлжийн сул зогсолт (ээлж солилт)	цаг	1.0	1.0
13	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	20	20
14	Цаг ашиглалтын тооцооны коэффициент	-	0.83	0.83
15	Нэг цагийн турш овоолго дээр ачаа буулгах автосамосвалын тоо	ш	22	-
16	Хөрс хуулалтын хэмжээ	м3/цаг	398	-
17		м3/ээлж	3,983	-
18		м3/хоног	7,965	-
19		м3/жил	2,628,598	-
20	Уурхайн жигд бусыг тооцох итгэлцүүр	-	1.3	1.3
21	Овоолго дээр нэгэн зэрэг буулгалт хийх автосамосвалын тоо	ш	1.0	-
22	Овоолго дээр автосамосвал буулгалт сэлгээ хийх хугацаа	цаг	0.02	0.02
23	Автосамосвалууд ачаагаа саадгүй буулгах овоолгын хэсгийн урт	м	30.0	-
24	Овоолго дээрх буулгалт хийх хэсгийн тоо	ш	1.0	-
25	Овоолго дээр тэгшлэлт хийх хэсгийн тоо	ш	1.0	-
26	Овоолго дээрх нөөц хэсгийн тоо	ш	1.0	-
27	Овоолго дээрх хэсгүүдийн нийт тоо	м	3.0	-
28	Овоолгын фронтын нийлбэр урт	м	240.0	-
29	Овоолгын тогтвортой өнцөг	град	34	34
30	Овоолгын хажуугийн өнцөг	град	35	35
31	Автосамосвалын тэвшний өргөн	м	2.49	2.49
32	Овоолго дээр асгалтын дараа үлдэх үлдцийг тооцох итгэлцүүр	%	10.8	3.7
33	Асгацын хөндлөн огтлолын талбай	м2	9.1	9.0
34	Үлдэгдэл асгацад хамаарах чулуулгийн хөндлөн огтлолын талбай	м2	0.98	0.34
35	Овоолгын өндөр	м	20	5
36	Овоолгын ирмэгээс зөвшөөрөгдөх зай	м	1.1	0.3
37	Автосамосвалаас буух чулуулгийн эзлэхүүн	м3	22.6	22.5
38	Овоолго дээр бульдозерын цагт хийх ажлын хэмжээ	м3	43	6
39	Овоолго дээр бульдозерын ээлжинд хийх ажлын хэмжээ	м3	429	72
40	Овоолго дээр бульдозерын хоногт хийх ажлын хэмжээ	м3	858	145
41	Овоолго дээр бульдозерын жилд хийх ажлын хэмжээ	м3	283,007	47,743
42	Бульдозерын сэлгээг тооцох коэффициент	-	0.85	0.85
43	Чулуулгийн хаягдал тооцох коэффициент	-	0.95	0.95
46	Операторын ур чадварыг тооцох итгэлцүүр	-	0.85	0.85

47	Түрэлт ашиглалтыг тооцох итгэлцүүр	-	0.98	0.98
48	Бульдозерын шилжилт хөдөлгөөнийг тооцох коэффициент	-	0.7	0.7
49	Түрэлт хийх хугацаа	мин	1.2	1.2
50	Бульдозерын цагийн бүтээл	м3/цаг	120	25
51	Бульдозерын ээлжийн бүтээл	м3/ээлж	841	175
52	Бульдозерын хоногийн бүтээл	м3/хоног	1,682	349
53	Бульдозерын жилийн бүтээл	м3/жил	555,186	115,311
54	Шаардлагатай автосамосвалын тоо (тооцооны)	ш	0.51	0.41
55	Шаардлагатай автосамосвалын тоо (бодит)	ш	1	1
56	Нэг бульдозерын жилд ажиллах цаг	мот-цаг	2,355	1,913
57	Нийт бульдозерын жилд ажиллах цаг	мот-цаг	2,355	1,913

Бульдозерын бүтээлийн тооцоогоор ил уурхайн ашиглалтын жилүүдэд хөрсний овоолгод CAT-D9 маркийн бульдозер 1 ширхэг, шимт хөрсний овоолго болон туслах ажилд SD23 маркийн бульдозер 1 ширхэг шаардлагатай.

Хүдрийн овоолгод ажиллах утгуурт ачигч

Хүдрийн овоолгыг баяжуулах хэсгээс 50м-ийн зайтай байгуулах ба хүдрийн овоолго дээр ажиллах SDLG956L маркийн 4.2м³ утгуурын багтаамжтай утгуурт ачигчийн техникийн үзүүлэлт бүтээлийн тооцоог дараах хүснэгтүүдэд үзүүлэв.

Хүснэгт-16. Утгуурт ачигчийн техникийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга	
1	Утгуурт ачигчийн марк	-	SDLG956L	
2	Утгуурын багтаамж	м3	4.2	
3	Өөрийн масс	тн	18.26	
6	Ачилтын хамгийн их өндөр	мм	3130	
12	Урт	м	8.69	
13	Өргөн	м	1.016	
14	Өндөр	м	3.423	

Хүснэгт-17. Бункер тэжээхэд ажиллах утгуурт ачигчийн бүтээлийн тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хүдрийн овоолго
1	Ажиллах утгуурт ачигчийн марк	-	SDLG956L
2	Календарийн хоногийн тоо	хоног	365
3	Жилд ажиллахгүй сул зогсох хоногийн тоо	хоног	35
4	Жилд ажиллах календарийн хоногийн тоо	хоног	330
5	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	2
7	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	24
8	Жилд ажиллах бодит цаг	цаг	7,920.0
9	Техникийн бэлэн байдал	-	0.85

10	Хөдөлгүүрийн чадлаар нийт ажиллах цаг	цаг	6,732.0
11	Ээлжийн сул зогсолт (цайны цаг)	цаг	1.0
12	Ээлжийн сул зогсолт (ээлж солилт, түлш тос солилт)	цаг	1.0
13	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	20
14	Цаг ашиглалтын коэффициент	-	0.83
15	Ажлын мөчлөгийн үргэлжлэх хугацаа	сек	60
16	Чулуулгийг утгах паспортын хугацаа	сек	12
20	Сэлгээ хийж шилжих нэг талын зай	м	0.5
21	Хөдөлгөөний дундаж хурд	м/с	1.6
22	Утгуурын ачигчийн утгуурын багтаамж	м3	4.2
23	Операторын ур чадварыг тооцох итгэлцүүр	-	0.85
24	Хаягдлыг тооцох итгэлцүүр	-	0.98
27	Утгуурт ачигчийн цагийн бүтээл	м3/цаг	178.4
28	Утгуурт ачигчийн ээлжийн бүтээл	м3/ээлж	1,784
29	Утгуурт ачигчийн хоногийн бүтээл	м3/хоног	3,569
30	Утгуурт ачигчийн жилийн бүтээл	м3/жил	1,177,629
31	Жилд хийх ажлын хэмжээ	м3	224,719
32	Шаардлагатай утгуурт ачигчийн тоо (тооцооны)	ш	0.19
33	Шаардлагатай утгуурт ачигчийн тоо (бодит)	ш	1
34	Нэг утгуурт ачигчийн жилд ажиллах цаг	мот-цаг	1,259
35	Нийт утгуурт ачигчийн жилд ажиллах цаг	мот-цаг	1,259

Уурхайн авто зам

Уурхайн дотоод замаар автосамосвал хөрс болон хүдрийг тээвэрлэхээр тооцоолж байнгын шилжилттэй мөргөцгийн зам мөн уурхайгаас нөөцийн овоолго, хөрсний овоолго болон засвар механикийн цех хүртэл сайжруулсан байнгын зам тавина. Уурхайн замын нөхцөл байдлаас автосамосвалын хөдөлгөөний эрчим, бүтээл, эвдрэл гэмтэл зэрэг хамаардаг. Иймд уурхайн замыг байнга засаж сайжруулж ашиглах ба хуурайшилт ихтэй улирлуудад замыг усалж тоос шороо босохоос хамгаална. Уурхайн дотоод замд хөрс болон хүдэр тээврийн автосамосвалын хөдөлгөөний дундаж хурд нь автосамосвалын овор хэмжээ, замын ачаалал, хөдөлгөөний эрчим, аюулгүй байдал зэргээс хамаарч дунджаар 30 км/цаг байхаар тооцлоо. Уурхайн дотоод зам нь хөдөлгөөний 2 зурвастай, 15 метрийн өргөнтэй байна.

Хүснэгт-18.Уурхайн дотоод замын үндсэн элемент

№	Замын нөхцөл	Х.н	Хөрс	Хүдэр
1	Автосамосвалын марк		MT86	
2	Автосамосвалын ачаатай чиглэлд явах дундаж хурд	км/ц	15	15
3	Автосамосвалын хоосон чиглэлд явах дундаж хурд	км/ц	30	30
4	Автосамосвалын дундаж хурд	км/ц	20	20
5	Авто замын зурвасын тоо (пз)	ш	2	2
6	Автосамосвалын өргөн (Ba)	м	3.6	3.6
7	Автосамосвалын урт (Bl)	м	9.1	9.1
8	Хамгаалалтын зурвас өргөн (bxз)	м	2	2
9	Автосамосвалууд зөрөх үеийн аюулгүйн зай (Вмх)	м	0.6	0.6
10	Замын хөдөлгөөний зурвасын өргөн (Вхз)	м	11.7	11.7

11	Замын мурийлтын хамгийн бага радиус (Rmin)	м	6.85	6.85
12	Дугуйн хажуугийн гулсалтыг тооцох коэффициент	-	0.16	0.16
13	Замын хөндлөн налуу (i)	%	0.3	0.3
14	Замын мурийлтын зөвшөөрөгдөх бага радиус (Rзө)	м	13.69	13.69
15	Замын тангенс (Т)	м	11.5	11.5
16	Замын биссектрис (Б)	м	4.26	4.26
17	Замын тойруу хэсэг дэх эргэлтийн өнцөг	град	80	80
18	Замын тойруу хэсэг дэх хөдөлгөөний зурвасын өргөсөлт (Вм.ө)	м	4.1	4.1
19	Сонгож авсан замын өргөний шалгуур	-	TRUE	TRUE
20	Сонгож авсан замын өргөн	м	18	18

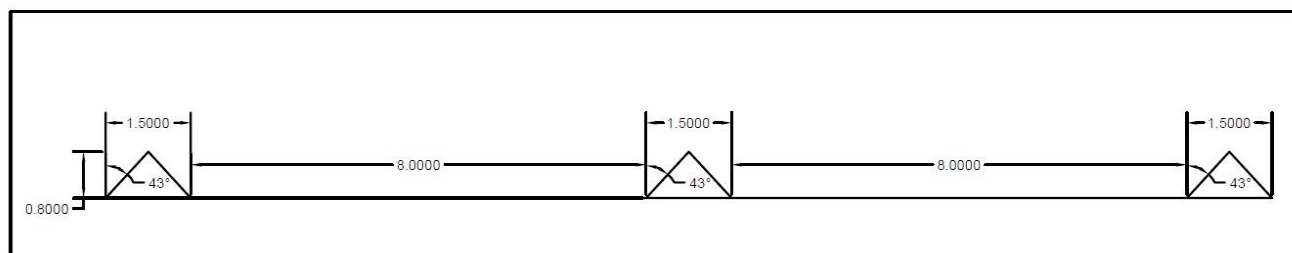
Хүснэгт-18. Замын тээх болон нэвтрүүлэх чадварын тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Автосамосвалын марк	-	MT86H	
2	Автосамосвалын бодит даац	тн	60	60
3	Уурхайн жилд ажиллах хоногийн тоо	хоног	330	330
4	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12	12
5	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	2	2
7	Ээлжийн сул зогсолт (цайны цаг)	цаг	1	1
8	Ээлжийн сул зогсолт (ээлж солилт, түлш тос солилт)	цаг	1	1
9	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	20	20
10	Цаг ашиглалтын тооцооны коэффициент	-	0.83	0.83
11	Жилд тээвэрлэх ажлын хэмжээ	тн/жил	6,992,071.59	600,000.00
12	Хоногт тээвэрлэх ажлын хэмжээ	тн/хоног	21,188.10	1,818.18
13	Ээлжинд тээвэрлэх ажлын хэмжээ	тн/ээлж	10,594.05	909.09
14	Цагт тээвэрлэх ажлын хэмжээ	тн/цаг	1059.40	90.91
15	Жигд бусыг тооцох коэффициент	-	0.7	0.7
16	Автосамосвалуудын хоорондын зөвшөөрөгдөх зай	м	50	50
17	Замын нэвтрүүлэх чадвар	машин/цаг	280	280
19	Замын тээх чадвар	тн/цаг	9,014.41	8,617.43
20	Ац<Мтэ	-	TRUE	TRUE

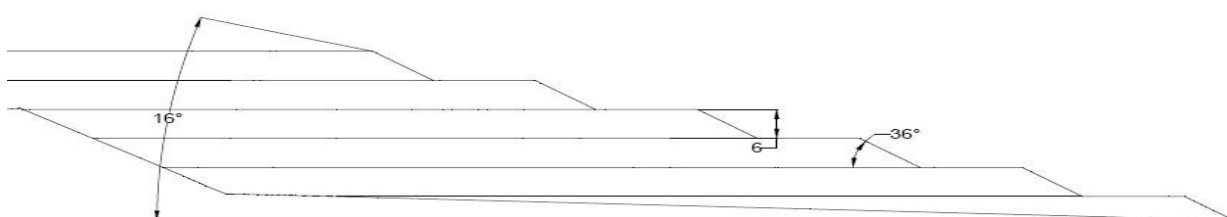
Хаягдал хөрсний овоолгын төлөвлөгөө

Ил уурхайн 2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөөгөөр 1,831,539 м3 хөрс хуулна. Хаягдал хөрсний овоолгын төлөвлөгөөг Мерит төслийн хүрээнд өгөгдсөн параметруудийг бариулж ил уурхайгаас гарах хөрсийг сийрэгжсэнээр тооцон 2,289,000 м3 хаягдал хөрс овоолохоор төлөвлөв.

Зураг-2. Хаягдал хөрсний овоолгын траншейн замын өргөн

Зураг-3. Хаягдал хөрсний овоолгын хөндлөн огтлол

Хүснэгт-19. Хаягдал хөрсний овоолгын техникийн үзүүлэлт

Хэмжээс	Нэгж	Утга
Төлөвлөгөөт Овоолгын Эзлэхүүн	МЗ	2,289,000
Яарусын Өндөр	М	6
Ажлын Тавцангийн Өргөн	М	14
Яарусын Хажуугийн Өнцөг	Град	36
Овоолгын Ерөнхий Налуу	Град	16

БҮЛЭГ 2.ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ- ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ.

2.1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн мэдээлэл

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ний эзэмшиж буй “Салхит” нэртэй MV-021483 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь газар зүйн мужлалаар говь-хээрийн мужид, газар зүйн хэлбэр гадаргуугийн хэв шинжээр ухаа гүвээт талын хэв шинжид багтах бөгөөд Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын нутагт орших ба Улаанбаатар хотоос урд зүгт 280 км, Дундговь аймгийн төв Мандалговь хотоос зүүн хойш 60 км-т, Гурвансайхан сумын төвөөс хойш 35 км зайд байрлана.

Салхит төслийн талбай нь байр зүйн хавтгайн L-48-82, L-48-83-д байрлах бөгөөд тусгай зөвшөөрлийн талбайнуудын байр зүйн солбицлыг доор үзүүлэв. “Салхит” нэртэй MV-021483 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн нийт хэмжээ 2887.85 гектар болно.

Зураг 1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн байршлын тойм зураг.

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн солбицлууд

№	Уртраг			Өргөрөг		
	град	мин	сек	град	мин	сек
1	107°	0′	1.48″	45°	51′	57.68″
2	107°	0′	1.48″	45°	51′	54″
3	107°	1′	1.26″	45°	51′	54″
4	107°	1′	1.26″	45°	51′	0″
5	107°	0′	1.48″	45°	51′	0″
6	107°	0′	1.48″	45°	48′	43.68″
7	106°	57′	22.8″	45°	47′	53.22″
8	106°	57′	21.24″	45°	47′	47.95″
9	106°	56′	0.03″	45°	47′	48.01″
10	106°	56′	0.04″	45°	49′	24.45″
11	106°	59′	29.92″	45°	49′	24.51″
12	106°	59′	29.92″	45°	50′	47.52″
13	106°	55′	49.09″	45°	50′	47.56″
14	106°	55′	49.09″	45°	51′	57.68″

Зураг 2.Талбайн ерөнхий харагдах байдал БУ- 3Х

2.2. Төслийн талбайн байгаль орчны төлөв байдал

Физик газарзүй: Талбай нь говь- хээрийн мужид, газар зүйн хэлбэр гадаргуугийн хэв шинжээр ухаа гүвээт талын хэв шинжид багтаан үздэг байна. /Ш.Цэгмэд, 1967 он/. Хэдэн зуун метрээс хэдэн арван км үргэлжилсэн хуурай сайраар хэрчигдсэн дунджаар 1000-1100 м өргөгдсөн тэгш өндөрлөг бөгөөд орой хяр нь хавтгай ба бөмбөгөр хэлбэртэй хажуу нь налуу хад чулуу багатай цав толгод ихтэй талархаг газар голлоно. Хэдэн арван км өргөнтэй заримдаа, заримдаа зуу гаруй км үргэлжлэх тэгш хэмт буюу урт сунасан тал хөндийнүүд тохиолддог. Говийн ямар нэг уул өндөрлөгөөс эх авсан сайрууд үргэлжилнэ. Эдгээр сайр нь ихэвчлэн усгүй бөгөөд овоо өргөн тодорхой дэнжтэй боловч нарийхан хэсэг элбэг байдаг. Сайрын гүн нь 2-3м-ээс хэтрэхгүй. Талбайн ойр байх хамгийн өндөр цэг нь д.т.дээш 1401 м Хашаатын өндөр уул, бөгөөд дунд зэргийн уулархаг хаялбартай ба үнэмлэхүй өндөр нь 1342- 1423м орчим, харьцангуй өндөр нь 1-86 метрийн хооронд байдаг. Талбайгаас баруун хойд зүгт харьцангуй уулархаг дунджаар 1300-1350 м өргөгдсөн, харьцангуй өндөр нь 200-400м хүрэх бэсрэг уулс, уулс хоорондоо нэлээд жижиг хотостой юм.

Уур амьсгал: Дулаан зунтай чийг дутмаг мужид багтана. Бүх нутгаар агаарын хэм харьцангуй жигд тархалттай байдаг. Урамшил тачирхан чулуурхаг буюу элсэрхэг гадаргатай тул наранд халж агаарын хэмийг нэлээд дээшлүүлдэг. Хамгийн их хүйтэн үе нь 1-р сард 20-25 хэм хааяа 3035 хэм хүртэл хүйтрэн. Дулааны улиралд 20-25 хэм хүрч халах боловч 30 ба түүнээс дээш хэмд халах явдал жилд дунджаар 30-35 хоног тохиолдоно. Чийгшилт дунджаар 45-50% байдаг. Ус чийг багатай тул манан бараг ажиглагдахгүй. Хур тунадасжилд 30 орчим хоног бороо орж 100 орчим мм тунадас унах ба жилийн нийт үүлшилтээр ойролцоогоор 112 хоног цэлмэг, 40 хоног бүрхэг гэж тогтоосон байдаг. Цас маш бага орж цасан бүрхүүл бараг тогтдоггүй, 1-2 см хамгийн их нь 15 см хүрдэг бөгөөд 120-130 хоног цоохор цас тогтдог байна. Хайгуулын талбайгаас зүүн тийш 70км-т орших Дундговь аймгийн төв Мандалговийн цаг уурын жилийн дундаж үзүүлэлтүүдийг зурагт үзүүлэв. Салхины голлох чиглэл нь хойноос, баруун хойноос салхилах ба зуны цагт зарим үед зүүн урдаас салхилна. Салхины хурд жилийн дунджаар 2-3,5 м/с, хаврын улиралд салхи ширүүсэж хааяа 15-25 м/с хүртэл хурдтай хүчтэй шуурга шуурдаг.

Усан орчин: Ус зүйн хувьд төв азийн гадагш урсгалгүй ай савын бүсэд багтана. Тухайн жил, улирлын цаг уур хур тунадасны хэмжээнээс хамаарч усны горим ихээхэн хувьсамтгай буюу заримдаа гандаж ширэгдэг онцлогтой. Цас их унах хайлах, үргэлжилсэн ширүүн бороотой үед эдгээр сайрууд урсгал гол болж бороо татахад усгүй болдог. Тогтмол устай гол горхи байхгүй. Хүн малын ундаанд зөвхөн худгийн ус хэрэглэх бөгөөд худгийн усны түвшний гүн нь 1-2 м заримдаа 5-7 метрт тохиолдоно. Ерөнхийдөө дээрх орд газрын орчимд буй гар худгууд нь ундны усны чанарын стандартын шаардлага хангахгүй байгаа нь эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөтэй, элдэв өвчлөл үүсгэж болзошгүй тул усыг цэвэршүүлж, зөөлрүүлж хэрэглэх, эсвэл ундны стандартын шаардлага хангасан цэвэр усны шинэ эх үүсвэртэй болох шаардлагатай гэсэн байна. Цаашид тус багийн болон ойролцоох багуудыг хамарсан нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд бүх худагт усны нөөц, чанарын нарийвчилсан судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж усны чанарын менежемент хийх шаардлага тулгарч байна.

Ордын баруун урд, ордын хүдэржилтийн бүс дэх геологи хайгуулын 42-р цооногт гидрогеологийн цооногт /геологи-хайгуулын 8-р шугамын BDDDH42 цооног, 150 м гүн/ усны химийн шинжилгээ хийхэд эрдэсжилт 385.000 мг/дм³, ерөнхий хатуулаг 4.4 мг-экв/дм³, pH-

7.56, исэлдэх чанар 2.88 мг/дм³, химийн бүрэлдэхүүнээр гидрокарбонат ангийн, натрийн бүлгийн 1-р төрлийн, цэнгэг зөөлөвтөр ус бөгөөд дээрх үзүүлэлтүүд нь хангаж байна, унд ахуйн хэрэглээнд ашиглахад тохиромжтой гэж дүгнэжээ.

Цооног 4-ийн ус хлорын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, давсархаг зөөлөвтөр ус байна, төмөр натрийн ионы агууламж болон нийт эрдэсжилт ихтэй байна.

Цооног 5-ийн ус хлорын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, давсархаг хатуувтар ус, хлор, натри, магни ионы агууламж болон нийт эрдэсжилт ихтэй байна.

Цооног 6-ийн ус хлорын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, давсархаг зөөлөвтөр ус байна, натрийн ионы агууламж болон нийт эрдэсжилт ихтэй байна.

Цооног 7-ийн ус хлорын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, давсархаг зөөлөвтөр ус байна, натрийн ионы агууламж болон нийт эрдэсжилт ихтэй байна.

Цооног 8-ийн ус гидрокарбонат, хлорын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, давсархаг зөөлөвтөр ус байна, магни, натрийн ионы агууламж болон нийт эрдэсжилт ихтэй байна.

Эдгээр цооногуудын ус бүхэлдээ Ундны усны стандарт MNS 900:2010-ын шаардлага хангахгүй, унд ахуйн хэрэглээнд тохиромжгүй байгаа тул цэнгэгжүүлж зөөлрүүлж ашиглах шаардлагатай бөгөөд тус нутаг орчмын газрын доорх ус харьцангуй эрдэсжилт ихтэй байгааг харуулж байна.

Хөрсөн бүрхэвч: Дундговь аймгийн Гурвансайхан нутаг дэвсгэрт байрлах “Эрдэнэс Силвер Ресурс” ХХК-ийн Салхитын мөнгөний ордыг ашиглах төслийн талбай нь нам өндөртэй ухаа толгод, түүний хоорондох жижиг хөндүүнийдийг дамнан орших бөгөөд Их Газрын Чулуу БЦГ-тай хил залган оршино. Судалгаанд хамрагдсан 2887.85 га талбайд хөрс-газарзүйн мужлалтын зүй тогтлоос авч үзэхэд уурхайн талбай нь хүрэн шороон хөрсний тархалтын бүсд багтах бөгөөд хүрэн шороон хөрс нь байгаль газарзүйн нөхцөл, газрын хотгор гүдгэр, хөрс үүсгэгч эх чулуулаг зэргээс шалтгаалан жинхэнэ хүрэн хөрс, уулын хээрийн хүрэн хөрс, ухаа толгодын сайр чулуурхаг, нимгэн ялзмагт давхарга хүрэн шороон, цайвар хүрэн хөрсний дэд хэв шинжүүд ялгаран хөгжих боломжтой юм. Хээрийн судалгаа болон зураглалын, лабораторийн задлан шинжилгээний дүнд төслийн талбайд ухаа толгодын сайр чулуурхаг, нимгэн ялзмагт давхарга бүхий толгодын нимгэн хүрэн, ердийн цайвар хүрэн хөрс хэв шинжүүдийг ялган үздээ. Уурхайн талбайн хойд хэсэгт үйл ажиллагаа явагдаж байсан. Хүний үйл ажиллагаа болон тээвэрлэлтийн явцаас хөрсөн бүрхэвч элэгдэлд өртсөн байна.

Ургамлан нөмрөг: Судалгаа гүйцэтгэсэн талбайд хуурай хээрийн бүсийн 3 бүлгэмдлийн 16 овгийн 28 төрлийн нийт 33 зүйл ургамал бүртгэгдсэн. Эдгээр ургамал нь амьдралын хэлбэрийн хувьд сөөг-1, сөөглөг-3, сөөгөнцөр-2, сөөгөнцөрлөг-3, олон наст өвс-18, нэг наст-6 зүйл ургамал тус тус тэмдэглэгдэв.

Ордын геологийн тогтоц: Орд нь тектоникийн мужлалаар Дундговийн вулкан-плутон бүслүүрт металлогений мужлалаар Дундговь-Буянтын металлогений бүсийн Гурвансайханы хүдрийн дүүрэгт байршина. Хүдрийн биетийн байрлал нь орон зайн хувьд Дундговийн хагарал хойт талаасаа 40-50 хэмийн уналтай хагарлаар хязгаарлагдана. Дундговийн хагарлын дагуух босоо хөдөлгөөний улмаас үүссэн босоодуу уналтай кливажийн бүсээр хянагдаж байна.

Дундговийн хагарлыг дагаж бялхсан доод пермийн үеийн настай трахириолитийн биетүүд түрэн орж ирэхэд орд үүсэх таатай нөхцөл бүрдүүлсэн байна. Цаг хугацаа болон орон зайн хувьд орд нь өөр чиглэлийн хагарал, хагарлын системээр хянагдаж байгаа нь деформацийн чиглэл байнга өөрчлөгдөж террейний давхацмал байдал, нийлмэл байдлыг бий болгож байна.

Салхит ордын гол хүдэржилт нь хагарлын тэлэлтийг дүүргэсэн кварц болон кварцын брекчид агуулагддаг бөгөөд кварцын судал нь бага температурын эпитеpmаль кварц юм. Иймээс эпитеpmаль судлын төрлийн ордод хамаарах бөгөөд ордын загварчиллаар 300м хүртэл гүнд үүсдэг бөгөөд исэлдлийн бүс маш гүн, зарим тохиолдолд 100 м хүртэл үргэлжилдэг.

Мөн исэлдийн бүс гүн байгаа өөр нэг шалтгаан нь эпитеpmаль судлын төрлийн ордын зүй тогтол бөгөөд ихэвчлэн хагарал, сулрал, ан цавыг дагасан байдгаас гадаргын ус болон өнгөний усны эргэлтийн нөлөөгөөр их хэмжээгээр исэлдсэн байдаг.

Ордын хүдэржилт нь анхдагч ба исэлдсэн хүдэр гэсэн 2 үе шаттай явагдсан бөгөөд анхдагч хүдэр нь халькопирит, сфалерит, пирит, галенит, гётит, теннантит, тетраэдрит, арсенопирит, ковеллин зэрэг хүдрийн эрдсүүдээс тогтох бөгөөд исэлдсэн хүдэр нь пирит, гётит, ковеллин, теннантит, малахит, гидрогётит зэрэг эрдсүүдээс тогтоно.

Ордын агуулагч чулуулаг нь түрүү пермийн хүчиллэг, шүлтлэгдүү хүчиллэг риолит, трахириолит, игнимбрит, андезит, андезит дацит, риодацит тэдгээрийн туфууд юм.

Трахириолит нь хөх-саарал өнгөтэй ба урсгал текстуртэй цахиржиж, пиритжиж, серицитжсэн. Эрдсийн бүтэц нь плагиоклаз, калийн хээрийн жонш, кварц ба биотитоос тогтсон. Кварцийн фенокристүүд (ойролцоогоор 26–28% эзэлдэг) зөв болон зөв бус янз бүрийн хэлбэртэй зарим тохиолдолд зоргодос шиг харагдана. Хээрийн жоншны шигтгээнүүдээр калийн хээрийн жоншны призм, хавтанлаг хэлбэртэй, энгийн ихэрлэг үссгэсэн таслтууд тохиолдоно. Калийн хээрийн жонш (ойролцоогоор) нийт талстуудын (фенокрист) 30–75% эзлэх ба хааяа вулканоген шил 4% тохиолдоно. Үндсэн хэсэг (матрикс) нь чулуулгийн 70–95% байх ба хлорит, серицит болон гялтгануурын хайрслал ширхгүүдийг бага зэрэг агуулсан байна. Нарийн ан цавыг усан гялтгануур ба халцедон дүүргэсэн байх ба нарийн судлууд нь зарим хэсэгтээ кварц ба төмрийн усан ислээр дүүргэгджээ. Эдгээр нь тухайн матриксийн үндсэн хэсгийг бүрдүүлэгч чулуулгууд нь өөрсдөө нэг бус удаа метасоматоз хувиралд орж тэдгээрийн зарим хэсэгт титан, циркон, рубиди зэрэг элементүүдийн агуулга огцом ихэссэн байдаг зэргээс харагддаг. Эпитеpmаль судлын төрлийн ордууд нь голдуу суурьлаг болон хүчиллэг вулканик чулуулгийн зүсэж гарч ирсэн бага температурын (50-200°) кварцын судлууд байдаг бөгөөд агуулагч чулуулгийн хувирлууд нь хлоритжилт, серицитжилт, алуунитжилт, цеолитжилт, адуляржилт, цахиуржилт, пиритжилт болон кальцитийн хувирлууд байдаг.

Эдгээр хувирлуудаас хүдрийн бус эрдсээр кварц, аметист, хальцедон, адуляр, кальцит, родохрозит, барит, флюорит болон гематит үүсдэг. Мөн хүдэржилт нь судлын суналын дагуу хэзээ ч тохиолдохгүй бөгөөд, кварцийн нүх сүв, друзийн ан цавд, коксомб, коллойд болон симметрийн үеллэг текстуртай тохиолддог зэрэг онцлогтой.

Дээрх шалгуурууд Салхит мөнгө алтны үндсэн ордод таарч байгаа учраас бид ордын төрлийг эпитеpmаль кварцын судалтай холбоотой мөнгө-алтны үндсэн орд хэмээн

тодорхойллоо. Салхит мөнгө-алтны үндсэн ордын хэмжээнд зүүн хойноос баруун урагш (260°) чиглэлийн хагарлууд хөгжсөн байх ба эдгээр нь дэл судлын чулуулаг төдийлөн их хөгжөөгүй, кварцын судлуудаар дүүргэгдсэн байна. Талбайн хувьд илэрц муутай бөгөөд суваг малталт, өрөмдлөгийн ажлаар хайгуулын ажлыг явуулсан. Орд нь төв болон зүүн гэсэн хүдрийн 2 үндсэн биетээс тогтох бөгөөд баруун урдаас зүүн хойш 70° -р сунаж тогтсон байдаг.

Орд нь баруун хойш 320 градусаар чиглэсэн хагарлаар хүдрийн биетийн хэлбэр хэмжээ, унал нь карьер, гадаргууд малтсан суваг, цооногт огтлогдсон чөмгөн сорьцоор ордын баруун хэсгийн хүдрийн биет нь урагшаа уналтай байгаа нь батлагдсан болно.

Хүдрийн биетүүд нь зүүн хойш 70° -р ойролцоогоор 720 м урт дунджаар $30-50$ м өргөнтэй, шургалт байхгүй бөгөөд босоодуу $80-85^{\circ}$ уналтай байдаг. Хүдрийн биетүүд нь эпитеpmаль кварцын судалд голдуу агуулдагдах боловч бага хэмжээгээр агуулагч чулуулаг болох андезит болон трахириолитдоо мөн агуулга өгдөг. Агуулагч чулуулгийн хүдэржилт нь агуулагч чулуулгийг зүссэн голдуу ан цав дагаж гарч ирсэн кварцын судлуудад агуулагдаж үндсэн кварцын эпитеpmаль судлаасаа хоёр талдаа ойролцоогоор $2-5$ метрээс илүүгүй хүчтэй цахиуржсан бүсэд тохиолддог. Ордын хэмжээнд $25 \times 25, 25 \times 50$ м-н торлолоор нийт 82 цооног, гидрогеологийн 1 структур геологийн 1 цооног нийт 84 цооног 29 сувгаар огтолж В болон С зэргээр мөн Р зэргээр нөөцийн тооцоог хийсэн байдаг.

Хүдрийн эрдсүүдэд арсенопирит, пирит, халькопирит, бүдэг хүдэр, галенит, сфалерит, ковеллин, малахит, гётит, мартитжсан магнетит, алт тохиолдож байна. Бүх аншлифинд пирит, халькопирит болон исэлдлийн бүсийн хоёрдогч эрдсүүдээс малахит эсвэл ковеллин тохиолдож байна. Минераграфийн судалгаагаар ордын алтны хүдэржилт арсенопириттэй, мөнгө нь бүдэг хүдэр ба галенитад агуулагдаж байна дүгнэлт хийгдсэн.

Мөнгөний хүдрийн эрдэс болох аргентит голдуу галенитаар түрэгддэг учраас ихэнх галенит бага хэмжээний мөнгөний хольц агуулдаг ба Салхит мөнгө-алтны судлын төрлийн ордын алтны хүдэржилт арсенопириттэй, мөнгө нь бүдэг хүдэр ба галенитад агуулагдаж байна гэж үзэж болно. Мөнгөний хүдрийн эрдэс болох аргентит голдуу галенитаар түрэгддэг учраас ихэнх галенит бага хэмжээний мөнгөний хольц агуулдаг. Судалгааны талбайн орчимд тархсан илрэл, эрдэсжсэн цэг, геохимийн сарнилын хүрээ тэдгээртэй холбоотой үүссэн байж болох ашигт малтмалын хэтийн төлөвт нарийвчлан дүгнэлт хийх шаардлагатай.

Мөн Салхитын уурхайгаас баруун урагш тусгай зөвшөөрлийн талбайн баруун урд зах хэсэгт $6,5$ км зайд Салхит уулаас баруун хойш 900 метрт орших Нарийний Au, Ag, Cu, Pb ны илрэлийг $1: 50000$ ны зураглалын ажлаар олж тогтоосон. Илрэл нь уртрагийн $106^{\circ} 57' 58''$, өргөргийн $45^{\circ} 18' 17''$ солбицолд байрлах ба минерагений дүүрэгчлэлээр Говь Угтаал-Баянжаргалангийн хүдрийн дүүргийн алт-зэсийн хүдэржилт бүхий Зодохын чулуутын хүдрийн зангилаанд байршина. Мандалговь бүрдлийн ($\gamma_2 P_3 m$) биотитот гранитийг зүссэн лимонитжиж, малахитжиж, азуритжсан кварцын олон тооны судал судланцарууд байх ба судлын өргөн $1,5-2$ м, урт нь тасалдалтайгаар $100-200$ м байна.

Засаг захиргаа дэд бүтэц: Салхитын ордоос хамгийн ойрхон суурин газар нь Гурвансайхан сум юм. Говь хээрийн бүсэд багтдаг 554.9 км² хавтгай дөрвөлжин нутаг дэвсгэртэй. Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг болох “Их газрын чулуу” Ярхын уул зэрэг үзэсгэлэнт газрууд багтдаг томоохон нутаг. Өөрийн аймгийн Өлзийт, Өндөршил,

Баянжаргалан, Говь-Угтаал, Сайнцагаан зэрэг сумдуудтай нутгийн хил залгадаг. Засаг захиргааны нэгжийн хувьд 5-н багт хуваагддаг. Тус сум нь 691 өрх, 2493 хүн амтай үүнээс 60% нь МАА салбарт ажилладаг. Ерөнхий боловсролын сургуульд 300 гаруй хүүхэд суралцаж байна. Сүүлийн 5 жилд сургууль завсардалт, халдварт өвчин гараагүй амжилтаараа эрүүл мэнд, боловсролын салбар замаар холбогдсон. Гурвансайхан сум нь төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон ба Салхитын орд нь Гурвансайхан сумаас салбарласан 35/10 Ерлөг дэд станцаар холбогдсон болно. Ерөнхий боловсролын сургууль, хүүхдийн цэцэрлэг, сум дундын хүн эмнэлэг, цахилгаан ба үүрэн телефон харилцаа холбоо хөгжсөн анхан шатны суурин газар юм. Хүн ам сийрэг суурших бөгөөд 1 км² талбайд 1.2 хүн ноогдох ба талбайгаас 10-12 км-н хүрээнд 10 орчим малчин айл өрх амьдардаг.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1.Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим

Энэхүү “Салхитын алт мөнгөны ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд нөлөөлөх нөлөөллийн хэлбэрийг шууд, шууд бус, нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг богино болон урт хугацааны, тэрчлэн эрчимшлийн хувьд хүчтэй, дунд болон бага зэрэг гэхчлэн ангилан магадлан жагсаалт гаргаж доор хүснэгтэнд харууллаа.

Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1.Байгалийн экосистемийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсацын өөрчлөлт		+			+		+		+	
Гадаргын усны урсацын өөрчлөлт		+			+		+			+
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	+				+		+			+
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл үүсэх	+				+		+		+	
Хөрсний үржил шим буурч цөлжилт нэмэгдэх		+			+	+			+	
Хөрсний механик эвдрэлтэй холбогдон агаарт техноген тоосжилт үүсэх	+			+		+			+	
Тоосжилтийн нөлөөгөөр орчны бүс нутгийн хөрсний гадарга дээр нунтаг шорооны хуримтлал үүсч ургамал болон хөрсний өсөж хөгжих орчин өөрчлөгдөх		+			+	+				+
Хөрсний бүтцэд өөрчлөлт орж, нийт эзлэхүүнд байх эрдэсжилт нэмэгдэн үржил шим (ялзмаг, фосфор, кали гэх мэт) багасах	+				+		+			+
Геологийн тогтоцын өөрчлөлт		+			+		+		+	
Зэрлэг амьтдын амьдрах орон зай хумигдах		+			+		+			+
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт			+		+	+				+
2.Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Газрын доорх нөөц баялаг багасах	+				+		+	+		
Бэлчээрийн байдал өөрчлөгдөх	+				+		+		+	
Хөрсний үржим шимт давхарга бүхий нөөц алга болох	+			+		+		+		
Эрдэс түүхий эдийн нөөц багасах	+				+		+		+	
Эрчим хүчний нөөц багасгах		+			+		+		+	
3.Байгаль орчны чанарын өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанарын өөрчлөлт		+			+		+			+
Гадаргын усны чанарын өөрчлөлт			+	+		+				+
Агаарын бохирдол үүсгэх	+			+		+			+	
Хөрсний бохирдол, чанар өөрчлөгдөх		+			+		+			+
Хорт бодис усаар дамжин хүн ам, ан амьтанд нөлөөлөх	+			+		+			+	
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө			+	+		+			+	
4.Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палентологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт төрх өөрчлөгдөх	+				+		+			+
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	+				+		+		+	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх		+		+						+
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх		+			+					+

Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
Археологи, палентологийн олдворт нөлөөлөх		+			+					+
5.Эдийн засаг, нийгмийн асуудал										
Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх	+				+		+	+		
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	+				+		+	+		
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	+			+			+		+	
Ажлын байр нэмэгдэх	+				+	+			+	
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	+				+		+		+	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		+			+	+				+
Хөрсний механик эвдрэлтэй холбогдон агаарт тоосжилт үүсч хүний амьсгалын замын эрхтэнд нөлөөлөл үзүүлэх		+			+	+				+
6.Бусад нөлөөлөл										
Хайгуулын үед шороон зам харилцаа, машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс болж хөрс эвдрэх	+				+		+		+	
Аюулгүй ажиллагааны журмыг мөрдөөгүйгээс байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх			+		+		+		+	
Барилгын ажлын хатуу, шингэн хаягдлаар байгаль орчин бохирдох	+			+		+				+
Дүн	19	14	4	9	28	13	21	4	17	16

“Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэж болзошгүй нөлөөллийг магадлан жагсаах аргаар үнэлэхэд нийт нөлөөллийн 80 хувь нь шууд, 20 хувь нь шууд бус нөлөөлөл байна. Эдгээр нөлөөллийн 80 хувь нь богино, 20 хувь нь урт хугацааны нөлөөлөл бөгөөд 92 хувь нь буцалтгүй, 8 хувь нь буцаж нөлөөлөхөөр байна. Нийт нөлөөллийг эрчмийн хувьд авч үзвэл 16 хувь нь хүчтэй, 56 хувь нь дунд зэргийн, 28 хувь нь бага зэргийн ангилалд багтаж байна.

3.2.Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Байгаль орчны бүрдэл хэсгүүд	Болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ
Агаарын чанар	Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт нь төслийн талбайгаас гадна орших нутаг дэвсгэрийн агаарын чанарын стандартаас хэтэрч нөлөөлж болзошгүй.	Тоосжилтын хяналтын үр ашигтай, туршигдсан хувилбар, стратегиудыг талбай дээрх үйл ажиллагааны үйл явцад үүсэх эх үүсвэрүүдэд нэгдсэн байдлаар ашиглах
	Уурхайн хаягдлын хэсгүүд, ил уурхай, тэсэлгээний ажиллагаанаас салхиар дамжин тархах тоосжилт нь агаарын чанар, хүний эрүүл мэнд, хөрсөн бүрхэвч, ургамлын бүрхэвч, гадаргын	Уурхайн үйл ажиллагаа, овоолгууд, хаягдлын байгууламж, замууд, тэсэлгээ болон хөрс ургамалгүй газруудаас үүсэх тоосжилтыг багасгахад дараах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлнэ. - Овоолгын бүтцийн зүй зохистой төлөвлөлт нь хүчтэй салхи шуурганы үед босох тоосыг багасгах - Хаягдлын байгууламжийн гадаргыг чулуулгаар бүрэх ба ургамалжуулах

Байгаль орчны бүрдэл хэсгүүд	Болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ
	усанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй	зэргээр гадаргууг бэхжүүлэх арга хэмжээ авах - Замын усалгааг хийх мөн тоосжилтын хэмжээг багасгахын тулд автомашинуудын хурдыг хянах - Тэсэлгээ явагдах төлөвлөгөө нь тодорхой байх хэрэгтэй ба салхины чиглэл, хурдыг харгалзах үзсэн байх
Ус	Үер болох бороо орох үед бохирдсон хөрс хүрээлэн буй орчинд тархаж болзошгүй.	Уурхай болон хаягдлын далан руу орж ирэх үерийн урсцын голдрилыг өөрчилснөөр үерээс хамгаалж, төслийн талбайнаас бохирдол гадагш зөөгдөхөөс сэргийлнэ.
	Түлш шатахуун, тослох материалууд, бохир ус, янз бүрийн бодисууд алдагдах, асгарах зэргээс үүдэн гүнд орших уст давхарга бохирдох	Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх, асгаралт үүссэн тухай бүрт цэвэрлэх, саармагжуулах арга хэмжээ авах
Хөрс	Төслийн хүрээнд хөрс хуулагдах талбай ба хаягдлын болон бусад овоолгуудад дарагдах талбай	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлэх. Ил уурхайн болон эвдрэлд орох газруудыг ажил эхлэхээс өмнө өнгөн хөрсийг хуулан авах. Хуулан авсан өнгөн хөрсийг MNS 5916:2008 стандартын дагуу тусгайлан зассан овоолго байдлаар хадгалах
	Барилга байгууламж, тээврийн зам, материалын агуулах байгуулах ажлын үр дүнд талбайн хөрс элэгдэлд орох	Эвдэгдэх газрыг аль болох багасгах, үүнд зориулагдсан ажлуудыг нарийвчлан тусгах, зайлшгүй тохиолдлоос бусад үед барилга байгууламжийн ажил явагдах газрын талбайг тэлэхгүй байх
	Уурхайн малталт, тэсэлгээ, дотоод замууд, барилгын ажил зэрэг үйл ажиллагаанаас гарах хэврэг бүтэцтэй элсэрхэг хөрс салхинд амархан хийсэж тоосжилт үүсгэх	Барилга угсралтын ажлын явцад газар шорооны ажилд ашиглагдаж буй машин механизм, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний улмаас үүсэх тоосжилтоос сэргийлэх зорилгоор усны машин хэрэглэх, хучилтгүй зам дээр явах машины хурдыг хязгаарлах, гол болон дотоод замуудад дэс дараатайгаар хучилт хийх
	Хог хаягдал ил задгай хаягдаж хөрс эвдэгдэх	- Хог хаягдлын дүрэм, журмын дагуу нийт Хог хаягдлын хэмжээг бууруулж ажиллах - Хог хаягдлыг тусгаарлах, дахин боловсруулах, дахин ашиглах үйл ажиллагаануудыг эрчимжүүлэх
Ургамлын аймаг	Ил уурхай, хаягдал чулуулгийн овоолгод ургамлан бүрхэвч устгах дарагдах	Ургамлан нөмрөг өртөх болон үйл ажиллагаа явагдах хил хязгаараа оновчтой тодорхойлох
	Автомашин хөдөлгөөн, овоолго, хаягдал зайлуулалт зэрэг төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт нь ургамал дээр унаж хуримтлагдаж болзошгүй ба энэ нь цаашдаа ургамал үхэх, ургалт доройтох нөхцөлийг бүрдүүлэх	Уурхайн хилийг тойруулан хашаалж, хөндөгдөөгүй ургамалжилт болон дахин ургамалжсан газруудад мал, амьтан бэлчээрээрлэхээс сэргийлэх. Уурхай
		Болон төслийн талбайд үйл ажиллагаа явуулах бусад газруудыг мөн хашаалах
	Төслийн үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө нэн ховор, ховор ургамлыг зөөж дахин байршуулах ёстой	Холбогдох хуулийн дагуу эвдрэл, сүйтгэлд өртөж болзошгүй гэж тодорхойлогдсон ховор, ховордсон зүйлүүдийг зөөж, дахин байршуулах ховор ургамлын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх

Байгаль орчны бүрдэл хэсгүүд	Болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ
Амьтны аймаг	Төслийн болон ойр орчны нутаг дэвсгэр дэх уурхайн болон дэд бүтцийн үйл ажиллагаа, ашиглалттай холбоотойгоор амьтны аймгийн нутагшил үгүй болох	Зэрлэг ан амьтдын менежментийн болон мониторингийн төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлэх, төслийн нутаг дэвсгэрийн ойр орчинд амьдарч буй зэрлэг ан амьтдын усны эх үүсвэрийг тогтоох, хэвийн байлгах
	Хөхтөн, шувууд зэрэг амьтдыг тэсэлгээ, дуу чимээ, гэрэл, машин техникийн ажиллагаа зэрэг уурхайн үйл ажиллагааны улмаас үргээж, дүрвээх ба айлган цочоож болзошгүй	Монгол улсын мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтарсан бүс нутгийн амьтны аймгийн урт хугацааны мониторинг явуулах
Нутгийн иргэд	Оршин суугчдын суурьшлын хэсгийн ойролцоо үйл ажиллагаа явуулж буй үед дуу чимээ, доргион, тоосжилтын түвшин ихсэх	Уурхайн талбай дахь болон бусад байгууламжийн төлөвлөлт хийх болон барилгын ажлыг явуулахдаа дуу чимээний холбогдох шалгуур үзүүлэлттэй нийцүүлж байх
	Иргэд, гэрийн тэжээвэр амьтдын аюулгүй байдлын эрсдэл ихсэх	Уурхайн талбай, цэвэрлэх байгууламж, цахилгаан, дулааны эх үүсвэр гэх мэт холбогдох барилга, байгууламжуудыг тойруулан хашаа барих
	Төслийн талбайгаас 10 км зай дотор амьдардаг нутгийн иргэд дуу чимээ, доргион, тоосжилт болон амьдардаг газраа алдах зэрэг сөрөг нөлөөлөлд өртөх	Нийгэм-эдийн засгийн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх. Үүнд: - Уурхайн талбайтай ойролцоо нутаглаж буй малчин өрхүүдийг нүүлгэн шилжүүлэх. Тэдгээр өрхийг шинээр буух газарт хүргэх тээврийн хэрэгслээр хангах, хороо, саравч барихад туслалцаа үзүүлэх, усан хангамжийг гаргаж өгөх болон санхүүгийн туслалцаа үзүүлэх. - Ойролцоох нутаг дэвсгэрийн малчин өрхүүдийг бүртгэн авах тэднээс төсөлд ажиллах хүмүүсийг сургах, ажлын байраар хангах

3.3.Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ

Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүдийг тайланд тусгаж өгсөн.

- Машин техникээс ялгарах хий, утаа тортгийг бага байлгах зорилгоор машин, техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ тохиргоог тогтсон хугацаанд тогтмол хийж, хяналт тавих
- Хяналт шинжилгээ хийх эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага болон мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллагуудын тусламжтайгаар нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө боловсруулах, санхүүжүүлэх, хэрэгжүүлэх
- Хаягдлын (овоолго) далангууд буюу сан: баяжуулах үйлдвэрээс гарч буй хаягдалд агуулагдах хортой бодис алдагдахаас сэргийлэн нэвчилтээс хамгаалсан арга хэмжээг өндөр хяналтын дор технологийн дагууд хийж, даланг сэтэрч эвдрэхээс хамгаалж, дохиолол бүхий автомат түвшин хэмжигч төхөөрөмж суурилуулах, овоолгын эргэн тойронд хөрсний усны хяналтын цооногууд байгуулан, усны чанар, хөрсний усны түвшинд өөрчлөлт гарч буй эсэхийг хянах

- Төслийн талбай түүний ойролцоо байрлах айл өрхийн унд ахуйн усанд чанарын төлөв байдал, өөрчлөлтөд байнгын судалгаа шинжилгээ, ажиглалт, хэмжилтийг хийж, сайжруулах ажлыг хийж гүйцэтгэх
- Олборлолтын үйл ажиллагаа, овоолгоноос үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор байнгын усалгаа хийх арга хэмжээг авч байх шаардлагатай
- Орон нутгийн ард иргэдтэй хамтран жил бүр тухайн орон нутгийн унаган ургамлын зүйлийн үрийг цуглуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн, ургамлын үрийг нөхөн сэргээлтийн туршилт судалгааны ажилд ашиглах
- Төсөл хэрэгжих хугацаанд мониторингийн судалгааг жил тутамд хийлгэж, санал зөвлөлгөөг мөрдөн ажиллах
- Бүс нутгийн амьтны аймгийн тоо толгой, тархац байршил, амьдрах орчны өөрчлөлтийг тандах мониторинг судалгааг зуны эхэн сард жил бүр хийдэг байх
- Суурин барих явцад тогтоосон хаалт хашлагаас давахгүй байх, хог цэг болон ариун цэврийн газрыг стандарт журмын дагуу байгуулах, тогтоосон зам, маршрутын дагуу явах, барилгаас гарсан хатуу хог хаягдалыг зориулалтын хашлага хаалтанд хадгалан барилгын хог хаягдалын журмыг чандлан мөрдөх

БҮЛЭГ 4.ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дүгээр сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар шинэчлэн баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордын 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гэж Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9.8-д заасан төлөвлөгөөг ойлгоно. Ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллагын хянаж баталсан тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төслийн үйл ажиллагааг эхлүүлэх, үргэлжлүүлэхийг зөвшөөрсөн байгаль орчны үндсэн баримт бичиг болно.

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордын байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц баялгийг ашиглах явцад байгаль орчныг доройтохоос урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээх, нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалахтай холбогдсон арга хэмжээг тодорхойлон, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тооцож, хариуцах этгээд, хэрэгжүүлэх хугацаа, баримтлах хууль, журам, аргачлал, стандартыг тодорхойлж тусгалаа.

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн Салхитын мөнгө-алтны үндсэн ордын 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт байгаль орчны төлөв байдлын өөрчлөлт, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ үр дүнтэй байгаа эсэх, сөрөг нөлөөллийн эрчим, цар хэмжээ нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа эсэхийг тогтоох ажиглалт, хэмжилт, дээжлэлт хийх байршил, давтамж, хариуцах этгээд, шинжилгээний арга, шаардагдах зардлыг тооцож орууллаа.

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн нь 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль хамгаалах хууль тогтоомж, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүн, батлагдсан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (5 жил)-нд үндэслэн, тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөөнд үндэслэн боловсруулав.

БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

5.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Олборлолтын явцад карьерын ханыг ухах нураах, ачих, тээвэрлэх, овоолгод байршуулах зэрэг үйл ажиллагаанаас тоосжилт үүсч агаарын чанарт нөлөөлөх	10 м/с-ээс дээш хүчтэй салхитай үед олборлолтын үйл ажиллагааг түр зогсоох	Уурхайн хэмжээнд	удаа	-	Шаардлагатай тохиолдол бүрт	-	Жилийн турш	MNS 3113:1981 “Агаар мандлын бохирдлыг хэмжих аргачлалын ерөнхий шаардлага”
2		Уурхайгаас дотоод гадаад тээврийн гол замын сүлжээний дагуу хяналт тавих	Уурхайн хэмжээнд	сард нэг удаа	Дотоод төлөвлөгөө өгөөр	12	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	MNS 3384:1982 “Агаар мандал-Агаарын дээжлэлт шинжилгээ”
3		Уурхайн дотоод, гадаад тээврийн замыг шаардлагатай үед чийгшүүлж усалгаа, арчилгааг хийх	Уурхайн талбайд	удаа		7 хоногт 2-оос доошгүй удаа /цаг агаараас хамаарна/	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш 7 хоногт 2-оос доошгүй удаа	MNS ISO 4227-2002 “Хүрээлэн буй орчны агаарын чанарын хяналтын төлөвлөгөө”
4		Нефтийн бүтээгдэхүүний асгаралтаас ууршимтгай органик нэгдлүүд агаарт дэгдэж тухайн орчны агаар болон хүний эрүүл мэндэд	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод төлөвлөгөө өгөөр	тухай бүр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	MNS 4585-2016 “Агаарын чанар. Техникийн

	сөрөг нөлөө үзүүлэх	хэрэгслийг талбайд бэлэн байлгах							ерөнхий шаардлага”
5	Машин техник, тоног төхөөрөмжийн хөдөлгүүрийн яндангаас гарах утаа, тортог бусад элемент зэрэг нь агаарын чанарт нөлөөлөх	Тээврийн хэрэгслүүдэд Монгол Улсад мөрдөгдөж буй утааны ба бохирдлын стандартууд (MNS 5013:2003 бензин хөдөлгүүрээс ялгарах бохирдуулагчид, MNS 5014:2003 дизель хөдөлгүүрээс ялгарах бохирдуулагчид) болон Олон улсын холбогдох стандартуудын шаардлагын дагуу хяналт хийж, түүнд нийцүүлэх	Уурхайн машин, механизмууд	удаа	Дотоод төлөвлөгөөгөөр	Жилд 2 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилд 2 удаа	MNS 5885-2008 “Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага” MNS 6063-2010 “Агаарын чанар, хот суурин газрын гадаад орчны агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ”
6		Ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааг стандартын түвшинд байлгах, агаар бохирдуулсны төлбөрийг төлөх, техникийн үзлэг, засвар үйлчилгээг тогтмол хийж байх	Уурхайн машин, механизмууд Уурхайн машин, механизмууд	удаа	1,000.000	Жилд 1 удаа	1,000.000	Жилийн эцэст	MNS4990-2000 “ХААЭА. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага”.
7	Хүдэр бутлах хэсэг болон хаягдлын сангаас хуурай хаягдал салхиар тархахаас сэргийлэх	Хүдэр бутлах хэсгээс үүсэх тоосжилтыг бууруулж ажиллах талаар туслан гүйцэтгэгч компаниудад шаардлага хүргүүлж ажиллах, тоосжилтыг бууруулж ажиллах,	Баяжуулах үйлдвэр, ажилчдын хотхон, хаягдлын сан орчимд	удаа	-	12 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Сар бүрийн гүйцэтгэлийг дүгнэх тайлангийн хурлаар чиглэл өгч, тоосжилтоос сэргийлж	Агаарын тухай хууль

								бууруулж ажиллана.	
8		/Хүдрийн дунд овоолгын хэсэгт тоосжилтоос сэргийлэх салхины хаалт хийх/	Баяжуулах үйлдвэрийн орчимд	удаа	Үйлдвэри йн төлөвлөгө өний дагуу	1 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	1 удаа	Агаарын тухай хууль
Нийт зардал						1,000,000			

5.2. Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн усны менежментийн бодлогын хүрээнд уурхайн үйл ажиллагаанд усыг зүй зохистой ашиглах, мөн үйл ажиллагаа явуулж буй бүс нутгийн усны нөөц, чанарт учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулан усны нөөц, чанарыг хэвээр хадгалахыг зорин ажилладаг. Уурхайн зүгээс усны нөөц, чанарт учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах зорилгын хүрээнд дараах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэн ажиллахаар төлөвлөөд байна.

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Ил уурхайн гүн доошлохын хэрээр усны шүүрэлт ихсэж, уурхайгаас зайлуулах усны хэмжээ нэмэгдэж газрын доорх ус хомсдох	Ус ашиглах гэрээг холбогдох байгууллагатай байгуулах, төлбөрийг төлөх	уурхайн хэмжээнд	удаа	Гүйцэтгэлээр тоолуурын заалт, тооцоо нийлсэн актын дагуу төлбөр төлөгдөнө.	1	Тайлбар: БОМТ-ний хэрэгжилтийн зардалд тусгагдахгүй	Улирал тутамд	Усны тухай хууль
		Хаягдал усны дүгнэлтийг гаргуулж, төлбөрийг төлөх, Хаягдал усны зөвшөөрөлд сунгалт хийлгүүлэх	уурхайн хэмжээнд	м³		1		Улирал тутамд	Усны тухай хууль, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль

2	Үндсэн болон туслан гүйцэтгэгч гэрээт компаниудын үйл ажиллагаанд зарцуулж буй усны хэрэглээг хянах /үйлдвэрлэл ашиглалтын болон бусад хэрэглээг хянах/	Усны бүх эх үүсвэрийг тоолууржуулах, орон нутгийн төрийн захиргааны болон бусад холбогдох байгууллагуудад хандаж, баталгаажуулах, нэмэлт тоолуур суурилуулах шаардлага үүссэн тохиолдолд суурилуулах	Уурхайн гүний худгууд, усан сангийн байгууламж	18 ширхэг	Нэмэлтээр тоолуур, шүүгч, бусад шаардлагатай нэмэлт хэрэгсэл, суурилуулалт	Ажлын гүйцэтгэлээр	9,000,000	2025 оны 02 дугаар улиралд	Усны тухай хууль, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2013 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдрийн А-156 тоот тушаалын хавсралт Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам
3		Эзэмшлийн худгууд болон ойр хавийн малчдын усалгааны худгийн усны түвшинг хэмжих	Уурхайн гүний худгууд, малчдын хэрэглээний бэлчээрийн худгууд	ширхэг	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	12	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш Сар бүр тогтмол	Усны тухай хууль
4	Усны чанар найрлагыг тогтмол хянах	Өөрийн эзэмшлийн болон орчин тойрны гүний болон малчдын хэрэглээний гар худгуудад Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу шинжилгээ хийлгэх	Өөрийн эзэмшлийн болон орчин тойрны худгуудад	удаа	ОХШХ-ийн төлөвлөгөөний зардалд тусгагдсан	4	ОХШХ-ийн төлөвлөгөөний зардалд тусгагдсан	Улиралд 1 удаа	Усны тухай хууль, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, ТЖБОМТ, ОХШХөтөлбөр
5	Усны түвшин буурах өөрчлөлт гарч болзошгүй	Хөрсний усны түвшинд өөрчлөлт гарч буй эсэхийг хянах, хэмжилт хийх	Хяналтын цооногуудад	удаа	ОХШХ-ийн төлөвлөгөөний зардалд тусгагдсан	-	ОХШХ-ийн төлөвлөгөөний зардалд тусгагдсан	Жилийн турш	Усны тухай хууль, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан,

									ТЖБОМТ, ОХШХөтөлбөр
							9,000,000		

5.3. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Газрын хэвлий, хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүд

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Хүдэр олборлолтын хэмжээ нэмэгдсэн үед хөрс хуулалт хийгдэх ба тухайн талбайн хөрсөн бүрхэвч гадаргаас зайлуулагдах	Олборлолт нэмэгдэх бүрт шимт хөрсийг хуулж, тусгай талбайд стандартын дагуу байршуулж, хэлбэржүүлж хамгаалах	Уурхайн талбайд	м³	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	MNS 3297-1991 “Байгаль хамгаалал. Хөрс. Хот суурин газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм”,
2	Машин техникээс тос тосолгооны материал асгарч хөрс бохирдуулах	Техникийн эвдрэл гэмтлийг зориулалтын талбай (засварын цех)-д байрлуулж засах	Уурхайн талбай, авто зогсоолуудын талбай орчимд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	MNS4919-2000 “Эвдэрсэн газарт хучилт хийх хөрс. Техникийн шаардлага”,
3	Уурхайн гал тогоо, угаалгаас гарах шингэн хаягдал, мөн хоолны үлдэгдэл, хатуу хог хаягдал зэргийн нөлөөгөөр хөрс бохирдох	Хог хаягдлыг зориулалтын саванд хадгалж, сумын нэгдсэн хогийн цэгт хуримтлал ихээр үүссэн тохиолдолд зөөвөрлөн хаяж байх	Уурхайн талбайд	м³	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	MNS4920-2000 “Эвдэрсэн газрын хажуугийн налуу. Техникийн шаардлага” MNS 5850-2019 “Хөрсний чанар, хөрс

									бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ"
4	Хуулсан шимт болон шимэрхэг хөрсийг стандартын дагуу зөв хадгалж, ашиглах	Шимт болон шимэрхэг хөрсийг алдагдахаас хамгаалах арга хэмжээг зохион байгуулах, хадгалах талбайг зөв тодорхойлох, овоолгыг зөв үүсгэхэд хяналт тавих	Уурхайн үйл ажиллагааны талбайн хэмжээнд	Шинээр шимт болон шимэрхэг хөрсний овоолго үүсгэх ГХЗ олгох үед	-	Шимт болон шимэрхэг хөрсний хуулалт хийгдэх бүрт	1,000,000	Жилийн турш	Эрдэнэс алт ресурс ХХК-ийн Өнгөх хөрстэй ажиллах журам, шимт хөрстэй ажиллах журам
	Нийт						1,000,000		

5.4 Ургамлын аймаг, ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Хөрсний гадаад овоолго үүсгэх талбайн ургамлан нөмрөг уурхайн ашиглалтын хугацаанд овоолгын дор дарагдах, бүлгэмдлийн унаган хэв шинж өөрчлөгдөх	Хөрсний овоолго шинээр байгуулах, барилга бүтээн байгуулалт, газар шорооны ажил гүйцэтгэх бүрт ургамлан нөмрөг дарагдахаас сэргийлэх ажлыг зохион байгуулна.	Уурхайн талбайд	м3	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Эрдэнэс алт ресурс ХХК-ийн Байгаль орчны батлагдсан журмуудын хүрээнд
2	Хүнд даацын машин механизмын нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг талхлагдах, ургах чадвараа алдах	Уурхайн авто замуудыг дулааны улиралд болон тоос ихээр босох үед усалгаа хийж чийгшүүлэх, олон салаа замуудыг цэгцэлж, шаардлагагүй замуудыг хаах арга хэмжээ авах	Уурхайн талбайд	Хаасан замын тоогоор	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	
3	Шатах тослох материал болон нефтийн бүтээгдэхүүний асгаралтаас	Нефтийн бүтээгдэхүүн хадгалах технологийн горимыг чанд	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	MNS 4919-2000 “Эвдэрсэн газарт хучилт хийх хөрс.

	ургамлан нөмрөг бохирдох	мөрдөж ажиллах, асгаралт болсон тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг авах, саармагжуулах хэрэгслийг төслийн талбайд бэлэн байлгах							Техникийн шаардлага", MNS 4920-2000 "Эвдэрсэн газрын хажуугийн налуу.
4	Төслийн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр ургамлын зүйлийн бүрдлийн хэвийн байдалд өөрчлөлт гарч, нөхөн сэргэх чадваргүй болж устгах аюулд орох	Хяналтын талбай бүрт ургамлын судалгааг хийж гүйцэтгэх	Төслийн байгууламжийн талбай дахь судалгааны цэг, Төслийн талбайд ойр орших ургамлын бүлгэмдлийн хяналтын цэгүүдэд	удаа	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөөнд зардлыг тооцсон.	1 удаа	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөөнд зардлыг тооцсон.	2025 оны 03 дугаар улиралд	Батлагдсан аргачлалын дагуу
5	Ургамлын мониторинг дээж талбайд зүйлийн бүрдэл тодорхойлох бичиглэл хийх	Зүйлийн бүрдлийг тодорхойлж, ургамлын бичиглэл хийх	Мониторингийн цэгүүдэд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Ажлын гүйцэтгэлээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	2025 оны 08 дугаар сард	Батлагдсан аргачлалын дагуу
6	Орчны тохижилт ногоон байгууламж,	Ногоон байгууламжид зориулан тарьсан мод, сөөгний өвөлжилт, амьдрах чадварыг хянах, тооллого хийх	Уурхайн ногоон байгууламж байгуулсан нийт талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	2 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Намрын улиралд 10 дугаар сард	Тооллого хийх, мэдээлэл цуглуулах

5.5. Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Уурхайгаас Чойр хүртэлх уурхайн тээвэрлэлт хийх замын нөлөөллийн улмаас амьтдын амьдрах орчин хуваагдах, нүүдэллэн идээших боломж алдагдах	Уурхайн тээврийн зам дагуух арчилгаа тордолгоог, тогтмол хийж, замын тэмдэг тэмдэглэгээг стандартын дагуу байршуулах	Уурхайн тээвэрлэлтийн зам дагуу	ширхэг	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	-
2	Уурхайн талбайн нөлөөллийн бүсэд туруутан амьтны судалгаа хийх	Туруутан амьтны тоо толгойг тогтоох нүүдэл шилжилтийг тодорхойлох	Их газрын байгалийн цогцолбор газарт, болон уурхайн нөлөөллийн бүсийн гадна талбайд	Удаа	500,000	1	500,000	Жилийн турш 1 удаа	Амьтны тухай хууль, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль
3	Жижиг хөхтөн амьтад, бусад шавж зэрэг амьд биетүүдийн амьдрах орчин алдагдах, сүйтгэгдэх	Уурхайн эдэлбэрээс бусад эрүүл талбайд газар ухаж, амьтдын үүр нүх сүйтгэхгүй байх	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	-
4	Салхит уурхайгаас Дундговь аймгийн төв хүртэлх Мандал дэд станцын агаарын шугам дагуу амьдрах тарваганы тоо толгойн судалгаа хийх	Тарваганы тоо толгойн судалгаа хийх	Салхит уурхайгаас Дундговь аймгийн төв хүртэлх Мандал дэд станцын шугам дагуу	удаа	1,000,000	1	1,000,000	Жилийн турш 1 удаа	Амьтны тухай хууль, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль
							1,500,000		

БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Мөн “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь Орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээний дагуу Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийж хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөнд орон нутгийн удирдлагуудаас өмнөх онуудад ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын төвлөрсөн хогийн цэгийг түрж цэгцлэх, талбайг багасгах, олон жилийн хугацаанд сумын орчимд үүссэн барилгын болон бусад үүссэн хог хаягдлын цэгүүдийг цэгцлэх ажлыг өмнөх оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлсэн.

Дээрх зорилт, чиглэлийн хүрээнд Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Далай багийн нутаг дэвсгэрт байрлах “Хайрханы ар” нэртэй хууль бусаар ухагдаж эвдрэлд орсон, эзэн холбогдочгүй байгаа талбайд хэрэгжүүлэхийг санал болгосны дагуу 2025 онд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг төлөвлөсөн хэмжээнд бүрэн хийж орон нутагт актаар хүлээлгэн өгөхөөр төлөвлөлөө. Уг ажлын зардалд тооцооллоор **50,000,000** төгрөгний зардал гарахаар төлөвлөгдсөн.

6.1 Салхитын мөнгө-алтны уурхайн явцын нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

Техникийн нөхөн сэргээлт

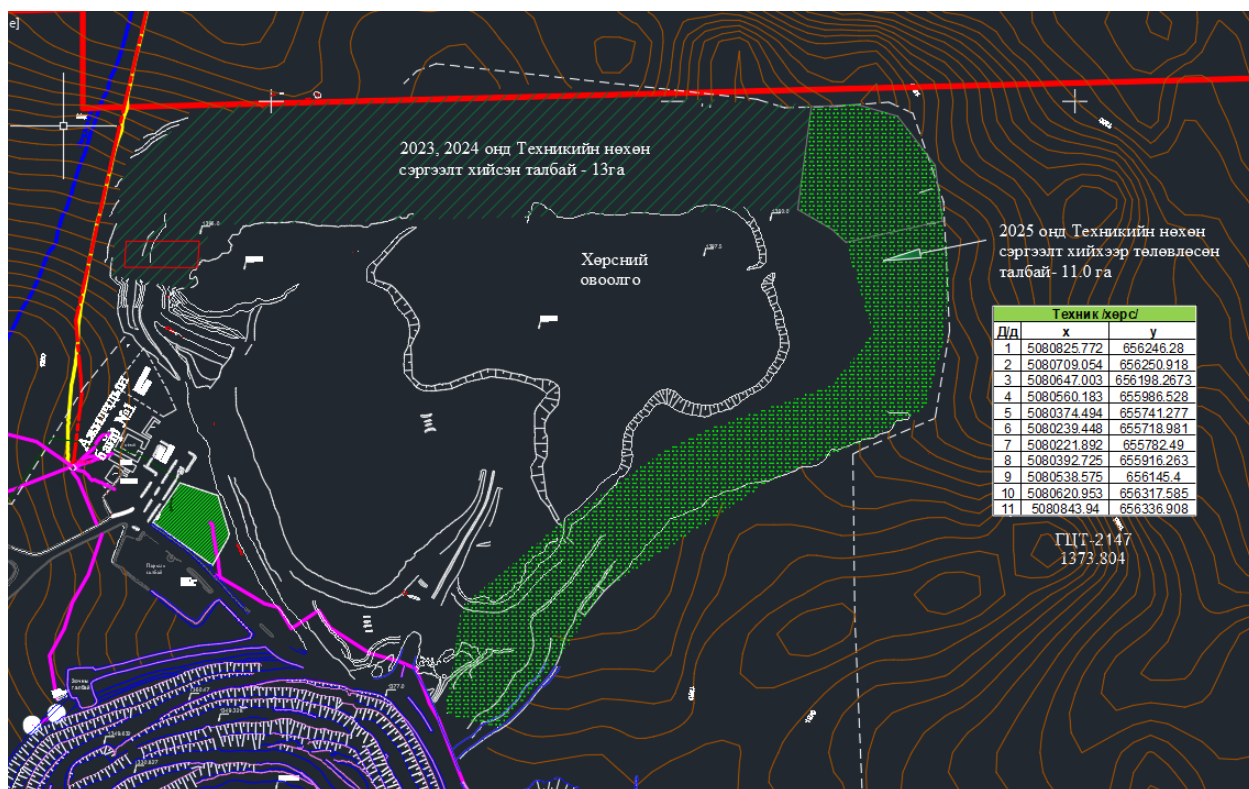
“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь уурхайн хаалтын менежментийн хүрээнд 2025 онд уул уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулах шаардлагагүй, эвдэрсэн газарт явцын нөхөн сэргээлтийг төлөвлөж ажлыг төлөвлөсөн.

Явцын нөхөн сэргээлт нь уурхайн хаалтын өртөг зардлыг бууруулах, нөхөн сэргээлтийн барьцаа, шаардлагыг багасгах, сэргээгдэх талбайд хамгийн үр дүнтэй, үр ашигтай техник, технологийг тодорхойлон туршихад давуу талыг бий болгодог.

Харин 2025 онд Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд Салхит уурхайн хаалтын менежментийн төлөвлөгөөтэй уялдуулан ашиглалтын хугацаа ойртож байгаатай холбоотойгоор Орон нутгийн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнтэй зөвшилцөж тус онд Салхит уурхайн өөрийн эдэлбэр газарт явцыг нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн.

Явцын нөхөн сэргээлт хийх шаардлагатай, дахин ашиглагдахгүй болсон газруудыг тодорхойлж маркшейдерийн хэмжилтээр тооцоо, судалгааг хийж түүнд зарцуулагдах зардлыг тодорхойлсон.

Салхитын мөнгө-алтны ордын Хаалтын менежментийн төлөвлөгөөнөөс 2025 онд 11 га талбай буюу хаягдлын овоолгыг налуужуулах явцын техникийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөлөө. Техникийн нөхөн сэргээлтэд 2025 онд **1,800,000,000** төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

Зураг 1. Хөрсний овоолгын 2025 онд хийгдэх техникийн нөхөн сэргээлтийн зураг

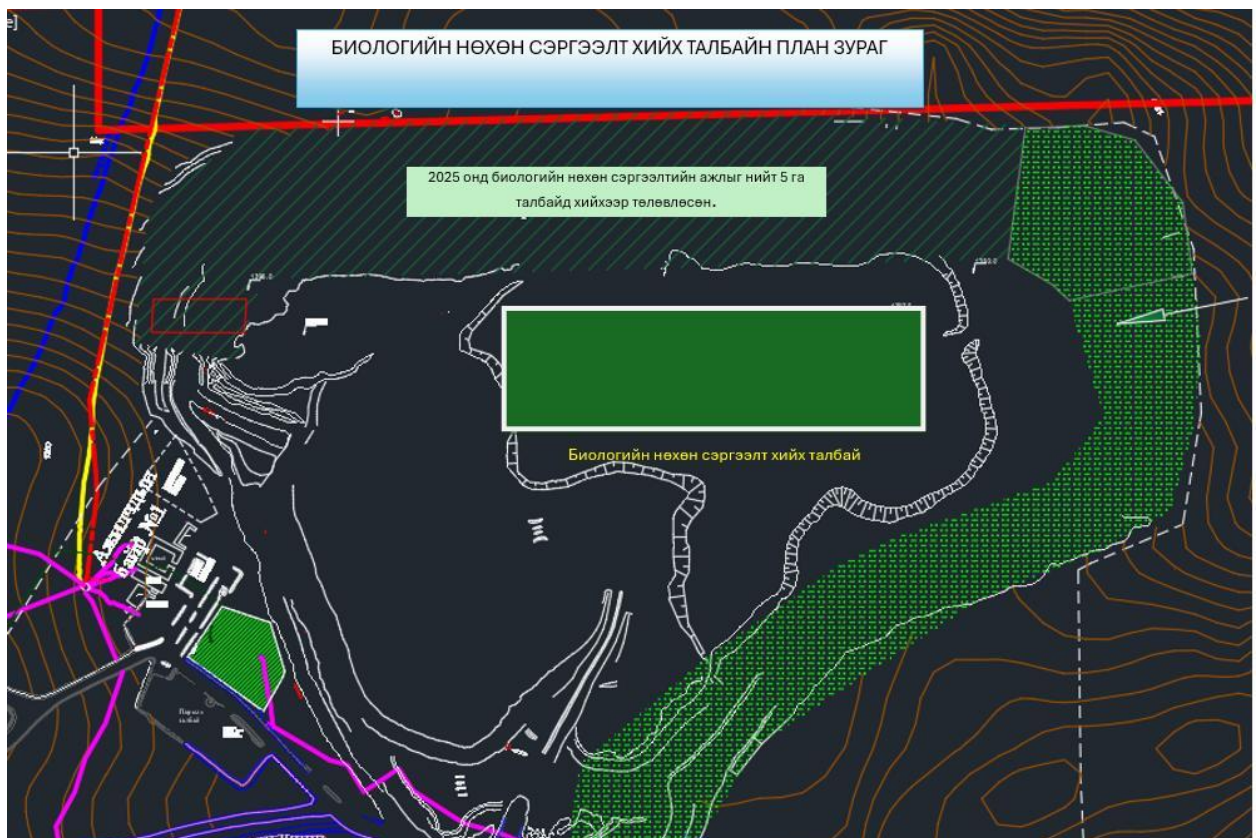
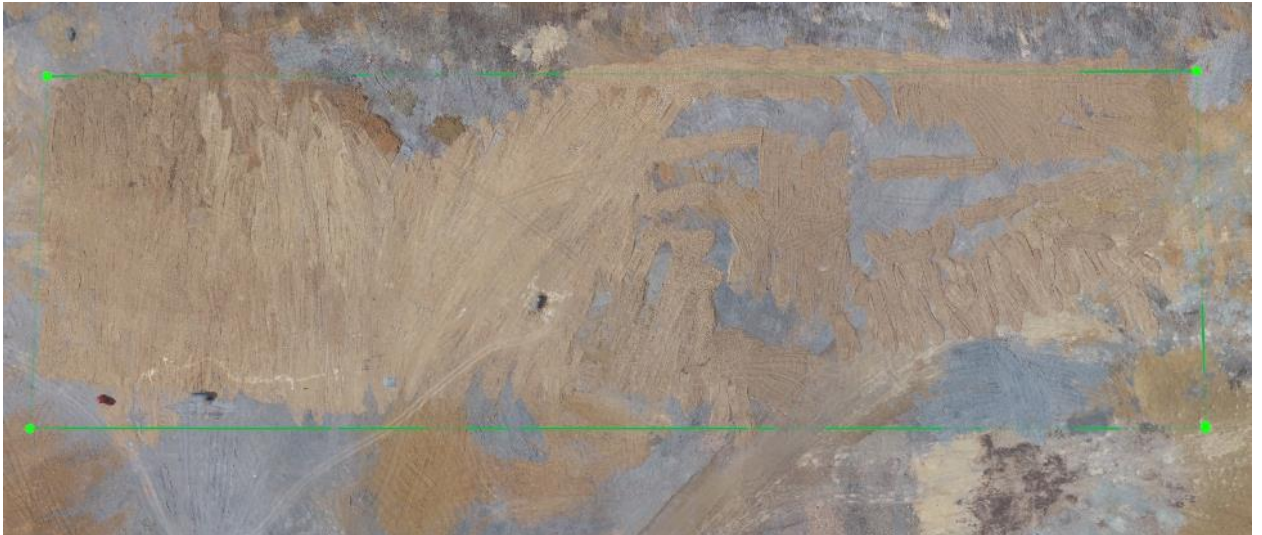
Биологийн нөхөн сэргээлт

2025 онд явцын биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөсөн 5 га талбай нь хүдрийн хаягдлын овоолгын дээд хэсэгт байрлах талбай юм.

Төлөвлөгөөт талбайд хаягдал хөрс дэвссэний дараа 0.25-0.3 м шимт хөрс дэвсэж, хөрс боловсруулалт, сайжруулалт гүйцэтгэж 2 төрлийн харганын үр болон суулгацаар ургамалжуулна. Биологийн нөхөн сэргээлтэд 2025 онд **900,000,000** төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

2025 оны Салхит уурхайн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажилд нийт **2,700,000,000** төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөв.

2022 оны ургалтын хугацаанд гүйцэтгэсэн судалгааны дүнд ордын тусгай зөвшөөрлийн талбайд нийт 26 овог, 59 төрөл, 86 зүйл ургамал бүртгэсэн. Тусгай зөвшөөрлийн талбай орчимд өнөөгийн байдлаар ерхөг-хялгана –харганат, хялгана-ерхөг-агь- харганат, хялгана-ерхөг-чулуусаг алаг өвс-харганат, үетэн-таана-чулуусаг алаг өвст, монгол өвс-боролзой-харганат таана -монгол өвс –харганат, таана- монгол өвст бүлгэмдэл зонхилж байна. Талбайд бүртгэгдсэн нийт 86 зүйл ургамлын жагсаалтаас уурхайн нөхөн сэргээлтийн зориулалтаар 13 овгийн 20 төрлийн 33 зүйл ургамлыг туршилтаар тарихаар төлөвлөв. Нөхөн сэргээлтэд тариалахаар тодорхойлсон ургамлын төрөл зүйл нь байгалийн ургамлын бүрхэвчийн 38.37% -тай дүйцэж буй нь хаалтын нөхөн сэргээлтэд нутгийн ургамлыг ашиглах Уурхайн хаалтын үндсэн зорилгод нийцнэ.

Зураг 4. 2025 онд хийгдэх биологийн нөхөн сэргээлтийн талбайн зураг

Энэхүү туршлага нь манай компанид уурхайн талбайд хаалтад чиглэсэн явцын нөхөн сэргээлтийг ашиглалтын үе шатанд хийх боломжтойг орон нутаг, төрийн бүх шатны байгууллагад нотлон харуулахаас гадна дараах хоёр үндсэн ач холбогдолтой.

Үүнд:

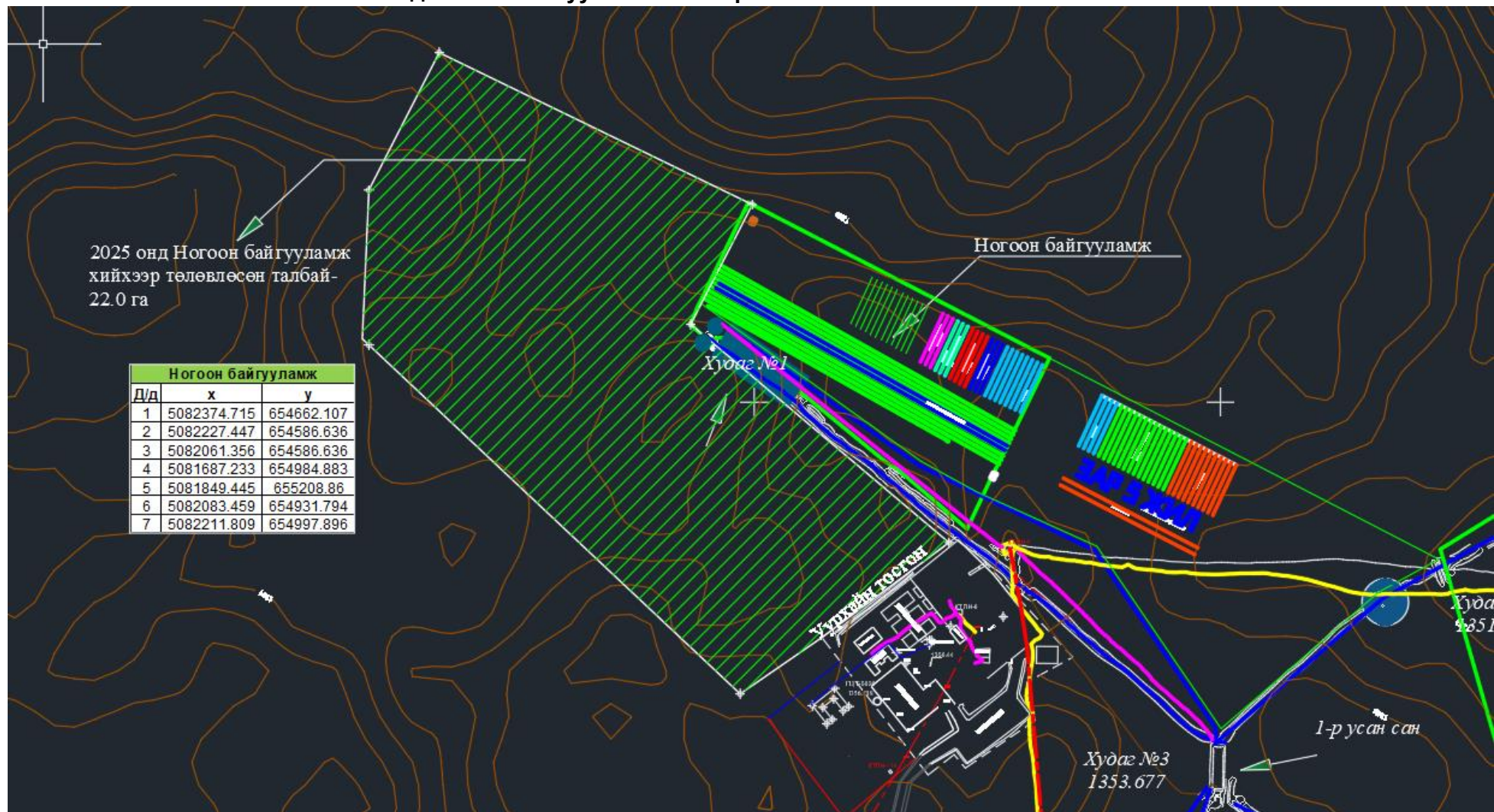
1. Нөхөн сэргээлтийн шилдэг техник, технологийг турших, үнэлэх боломжийг олгох,
2. Явцын нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайн нөхөн сэргээлтийн амжилттай арга техникийг оролцогч талуудад таниулах, уул уурхайн салбар дахь шилдэг практикийг цаашид дэлгэрүүлэх.

Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих, ногоон байгууламж байгуулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ		Хэрэгжүүлэх хугацаа, зардал	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
	Авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хүрэх үр дүн			
1	Тэрбум мод тарих” аяны хүрээнд Хавар, намрын бүх нийтээр мод тарих өдрүүдэд Салхит уурхайн “Эрдэнэс төгөл” талбайд 40000 ширхэг хайлаас, мод тарина.	Уурхайн талбайд Уурхайд хуучин таригдсан мод бүхий талбайд нөхөн тарилт хийх, шинээр мод тарьсан байна.	2025 оны 5, 10 дугаар сард 2,300,000,000	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Үндсэн болон нийт туслан гүйцэтгэгч компаниудын идэвхи оролцоо, дэмжлэгтэйгээр хавар, намрын бүх нийтээр мод тарих өдрүүдийн хүрээнд мод тарих ажлыг нэгдсэн зохион байгуулалттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
2	Алтан Солин ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу 2025 оны 4 сараас 40,000 ширхэг 3 настай хайлаас модны суулгацыг хүлээн авч хашаа болон усалгаа арчилгааг шийдэн төгөл байгуулах	Өмнөх онуудад бойжуулсан суулгацыг хүлээн авч, тарих газруудыг Ойн газартай болон төсөл хэрэгжиж буй орон нутгийн захиргаатай харилцан тохиролцож шийдвэрлэсэн байна.		Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дундговь аймгийн Засаг даргын Тамгын газартай хамтран ажиллана.
3	Салхит уурхайн “Эрдэнэс төгөл”-д усалгааны систем, хашаа, бордоо, тоног төхөөрөмж зэрэг шаардалагатай зүйлсийг бэлтгэх	Дундговь аймгийн Гурвансайхан суманд орших Салхит уурхайн “Эрдэнэс төгөл”-д шаардалагатай тоног төхөөрөмж, ажиллах хүн хүч, бусад дэд бүтцийн асуудлыг		Байгаль орчны мэргэжилтэн	Үйл ажиллагаа явуулж буй орон нутагт, Салхит уурхайг болон бусад худаг ус, цахилгааны асуудал шийдвэрлэгдэх боломжтой газрыг түшиглэн байгуулна.

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ		Хэрэгжүүлэх хугацаа, зардал	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
	Авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хүрэх үр дүн			
		бүрэн төлөвлөж, бэлэн байдлыг хангасан байна			
4	Мод үржүүлгийн 5 га талбайг хашаажуулж, “Ногоон Дундговь” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд аймгийн Гурвансайхан суманд байрлах Өнөр хорооллыг төглийг компанийн нэрэмжит төгөл болгон тохижуулах, гүний худгийн сэргээн засварлах, Өмнөх онуудад тарьсан мод бутыг арчлах	Мод тарьж ургуулахад шаардлагатай усны эх үүсвэрийг шийдвэрлэсэн байна.		Байгаль орчны мэргэжилтэн	Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд төлөвлөгдсөн талбайнуудад мод бутыг тарьж ургуулна.
			2,300,000,000		/БОМТ-ний зардалд хамаарахгүй/

2025 онд Ногоон байгууламж хийхээр төлөвлөсөн талбай нийт 22 га талбай

БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Их газрын чулуу байгалийн цогцолборт газар нь Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Говь-Угтаал, Өлзийт сумдын нутаг дэвсгэрт оршдог. Тус БЦГ нь байгалийн нөхцөл, нөөцийн хувьд Дундговь аймаг болон говийн бүсийн нийгэм-эдийн засгийн хөгжилд чухал нөлөөтэй учраас экосистемийн унаган төрх, тэнцвэрт байдлыг хадгалах, байгалийн баялгийг зөв зохистой ашиглах, бүс нутгийн тогтвортой хөгжлийг хангах шаардлагатай.

Их газрын чулуу БЦГ-ын биологийн олон янз байдалд өнөө болон ирээдүйд учирч болох аюул, дарамтыг бууруулах, БЦГ-т дүйцүүлэн хамгааллын ажлыг хийж гүйцэтгэх нь үр дүнтэй учраас тус БЦГ-т дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Иймд энэхүү ажлын хүрээнд Их газрын чулуу байгалийн цогцолборт газарт Тарвага сэргээн нутагшуулах ажлыг 2 дахь жилдээ хамгаалалтын захиргаатай хамтран зохион байгуулах, Зэрлэг амьтдын амьдрах орчныг сайжруулах, хамгаалах ажлын хүрээнд биотехникийн арга хэмжээг зохион байгуулахаар төлөвлөсөн.

Энэхүү ажлын зардалд **158,500,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн. *Хийгдэх ажлын задаргааг доор хүснэгтээр харуулав.*

Хүснэгт 1. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Тайлбар
1	Их газрын байгалийн цогцолборт газрын хамгаалалтын захиргааны албан хаагчдад байгаль хамгаалах ажил үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж худалдан авч, нийлүүлэх	Тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргааны албан хаагчдад	6	55,000,000	2025 оны 03 дугаар улиралд	Тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргааны саналыг үндэслэж шаардлагатай багаж хэрэгслээр хангасан байна.

2	Зэрлэг амьтдын амьдрах орчныг сайжруулах, хамгаалах ажлын хүрээнд биотехникийн арга хэмжээг зохион байгуулах	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум, Их газрын чулуу байгалийн цогцолборт газар	200 боодол өвс эсвэл шаардлагатай тоо хэмжээгээр ашигт долооц	3,000,000	2025 оны 1, 4 дүгээр улиралд	Тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргааны саналыг үндэслэж шаардлагатай тоо хэмжээгээр өвс, ашигт долооц худалдан авч тээвэрлэн хүлээлгэн өгөх
3	Өмнөх онуудад сэргээн нутагшуулсан тарвагануудыг ажиглалт судалгаагаар баталгаажуулах	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум, Их газрын чулуу байгалийн цогцолборт газар	1	500,000	2025 оны 02, 03 дугаар улиралд	Сэргээн нутагшуулсан тарваганы өсөлт тоо, толгойг тодорхойлно.
4	Их газрын чулууны байгалийн цогцолборт газарт зэрлэг амьтдад зориулсан мэдрэгчтэй худаг гаргах	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум, Их газрын чулуу байгалийн цогцолборт газар	1	50,000,000	2025 оны 03, 04 дүгээр улиралд	Зэрлэг амьтад ундаалах ил задгай уст цэг нэмэгдэж, идэш тэжээл авах таатай орчин бүрдэнэ. Тус ажлыг Их газрын байгалийн цогцолборт газрын хамгаалалтын захиргаатай хамтран хэрэгжүүлнэ.
5	Дүйцүүлэх нөхөн сэргээлтийн ажлын хүрээнд Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Далай багийн нутагт эвдэрч, эзэнгүй орхигдсон талбайн 3 га газарт техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Дундговь аймгийн Сайнцагаан сум	3 га	50,000,000	2025 оны 02,03 дугаар улиралд	Орон нутгийн ажлын хэсгээс 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд зайлшгүй тусгах ажлуудын саналд тусгагдсаны дагуу нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.
НИЙТ ДҮН				158,500,000		

**ЗУРАГ. ОРОН НУТГИЙН АЖЛЫН ХЭСГЭЭС ӨГСӨН ҮҮРЭГ ДААЛГАВРЫН ХҮРЭЭНД ЭВДЭРЧ ЭЗЭНГҮЙ ОРХИГДСОН
ТАЛБАЙД 2025 ОНД ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙХЭЭР ТӨЛӨВЛӨСӨН ТАЛБАЙ**

Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Далай багийн нутаг дахь "Хайрханы ар" нэртэй эвдрэлд өртсөн талбай
Масштаб 1: 2000

2025 оны Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний саналыг Их газрын байгалийн цогцолборт газрын хамгаалалтын захиргаа, Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын ЗДТГ-т танилцуулж санал авсан. Мөн уг бүлэгт хамаарах нэмэлт ажил болох Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Далай багт байрлах “Хайрханы ар” нэртэй газарт эвдэрч, эзэнгүй орхигдсон 3 га талбайн техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлыг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг газар дээр нь шалгах үүрэг бүхий ажлын хэсгээс өгсөн тул тайлант оны төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө. Уг ажлын зардалд **50,000,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тус ордын ашиглалтын лицензийн талбайд үйлдвэрлэлийн болон уурхайн эрчимтэй сөрөг нөлөөллийн бүсэд иргэд, айл өрхүүд байхгүй учир нүүлгэн суурьшуулах (шилжүүлэх) арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулах шаардлагагүй.

БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн ашиглалтын талбай орчимд хийгдсэн судалгаагаар ямар нэгэн археологи, палеонтологийн олдвор бүртгэгдээгүй. Гэвч уурхайн газар шорооны ажлын явцад соёл өв олохыг үгүйсгүй. Тиймээс уурхайн үйл ажиллагааны явцад соёлын өв олдсон тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 30.4-т заасны дагуу олдворыг илрүүлсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор сум, дүүргийн бүртгэл мэдээллийн санд заавал бүртгүүлнэ.

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Археологийн байгууламж, түүх соёлын дурсгал нь Уурхайн техник, хүний үйл ажиллагааны нөлөөллийн улмаас анхны зохион байгуулалтаа алдаж устаж үгүй болох	Тусгай зөвшөөрлийн талбайд байх Археологийн байгууламжуудыг хөндөж сүйтгэхгүй байх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн ажиллах бөгөөд анхааруулах тэмдэг, тэмдэглэгээ байршуулна. 2025 онд Салхитын Зүүн эрлийн талбайд хайгуулын ажил хийхээр төлөвлөгдсөн тул тус талбайд хамаарна	Уурхайн орчимд	500,000	Илэрсэн тохиолдолд	Жилийн турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
		Хэрэв газар хөндөх шаардлага үүссэн тохиолдолд 2020 онд хийгдсэн Археологийн судалгааны үр дүнд Археологийн байгууламжуудыг хөндөж сүйтгэхгүй байх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.	Уурхайн орчимд		Илэрсэн тохиолдолд	Жилийн турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
Нийт				500,000			

БҮЛЭГ 10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Газар хөдлөлт	Зохих зураг төслийн стандартыг ашиглан гүйцэтгэгч байгууллагад шаардлага тавих, байгууламжийг улсын комисст хүлээлгэн өгөх	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй
2	Аянга цахилгаан	Аянга зайлуулагчийг ЦС-ын байгууламжийн ойролцоох өндөрлөг газруудад суурилуулах. ЦС-ын цахилгаан гүйдэл бүхий тоноглолуудыг бүгдийг нь стандартын дагуу газардуулсан байх	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй
3	Аадар бороо	Барилга байгууламжуудийн зураг төсөл, чанарт цаг агаарын нөхцлүүдийг тусгах, уурхайг үерээс хамгаалсан далан байгууламжтай болгох	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй

4	Шороон шуурга	Уурхайд онцгой байдлын журам боловсруулан мөрдөж ажиллах	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй
5	Үер	Гадаргын усны урсацыг өөрчлөх, үерийн далан шуудуу татах, хүмүүст үерийн анхааруулга өгч хүний амь нас, дэд бүтцийг хамгаалах	Уурхайн хэмжээнд	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй
6	Халдварт өвчин	Өндөр эрсдэлтэй амьтадтай (шувууд) харьцахгүй байх хангалттай хэмжээний хамгаалалтын хэрэгсэлтэй байх (амны хаалт гэх мэт)	Уурхайн хэмжээнд	800,000	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	800,000	Жилийн турш	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тухай хууль
7	Химийн аюултай бодис асгарах	Химийн бодисыг зориулалтын агуулахад хадгалах, хамгаалах хэрэгсэл, материалыг зохих газруудад байрлуулах	Баяжуулах үйлдвэр, Химийн бодисын агуулах, Лаборатори, Тэсрэх бодисын агуулах	-	Шаардлагатай тоо хэмжээгээр	Үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тухай хууль
8	Гал түймэр	Төслийн талбайд гал түймрээс сэргийлэх, эрсдлийг бууруулах бүх арга хэмжээг авах	Уурхайн талбай дахь бүх барилга байгууламжууд	700,000	Хугацаа дууссан галын хорыг солих	700,000	Жилийн турш	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
		Өндөр эрсдэлтэй ажлын байран дахь аюулгүй байдлын	Уурхайн хэмжээнд	500,000	8 удаа	4,000,000	Жилийн турш	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль,

		багц сургалтыг зохион байгуулах Гал гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, Гал гамшгийн үед авах арга хэмжээ, Галын хорын бэлэн байдал Дундговь аймгийн Онцгой байдлын газартай болон Мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран сургалтуудыг зохион байгуулна.						Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
	Нийт					5,500,000		

БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт
1	Хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах журмын дагуу хяналт тавин ажиллах	Уурхайн талбайд	Хяналт шалгалт хийсэн тоо	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш Үндсэн болон туслан гүйцэтгэгч гэрээт компаниудын үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж, чиглэл өгч ажиллана.	Хог хаягдлын тухай хууль, Компанийн хог хаягдлын журам
2	Дахин боловсруулах боломжтой болон аюултай хог хаягдлыг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагуудад хандаж тээвэрлүүлэх ажлыг зохион байгуулна.	Уурхайн талбайд	ширхэг	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, Компанийн хог хаягдлын журам
3	Орон нутаг, сумын удирдлагатай Хог хаягдлын гэрээ байгуулан тогтмол хугацаанд тээвэрлэж байх	Уурхайн талбайд	сар тутам	300,000	12	3,600,000	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль
4	Энгийн, дахин боловсруулах боломжтой хог хаягдлыг ангилан ялгаж орон нутгийн дахивар авах цэгт тушаах	Уурхайн талбайд	Улирал тутамд	200,000	4	800,000	Жилийн турш	БОМТ-ний ажлын хэсгийн дүгнэлтэд заасны дагуу

5	Аюултай хог хаягдлын нэгдсэн тооллого зохион байгуулж, бүртгэлжүүлэх	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	1 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	2025 оны 03 дугаар улиралд	Хог хаягдлын тооллого судалгаа, бүртгэлжүүлэх
6	Аюултай хог хаягдлын нэгдсэн тооллого зохион байгуулж, бүртгэлжүүлэх	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	1 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	2025 оны 03 дугаар улиралд	Хог хаягдлын тооллого судалгаа, бүртгэлжүүлэх
7	Бүх нийтийн цэвэрлэгээг зохион байгуулна /үндсэн болон гэрээт, туслан гүйцэтгэгч компаниуд/	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	сард 4 удаа, улиралд 12 удаа, жилд 48 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, Компанийн хог хаягдлын журам
8	Уурхайн ахуйн хог хаягдлыг Гурвансайхан сумын төвлөрсөн хогийн цэг рүү зөөж тээвэрлэх	Гурвансайхан сумын төвлөрсөн хогийн цэгт	удаа	750,000	улиралд 1 удаа жилд 4 удаа	3,000,000	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль
	Уурхайн хогийн цэгээс хог хаягдал салхиар тархахаас сэргийлж хашаажуулах ажлыг хийж гүйцэтгэх	Уурхайн талбайд	удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	2025 оны 1 дүгээр улиралд	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, Компанийн хог хаягдлын журам
9	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах ажлын хүрээнд болон нийгмийн хариуцлагын хүрээнд 20 ширхэг 3 ангилалтай ангилан ялгах хогийн сав нийлүүлэх	Гурвансайхан суманд	ширхэг	Орон нутагтай хамтран ажиллах үйл ажиллагааны зардлаар хэрэгжүүлнэ.	1 удаа	Орон нутагтай хамтран ажиллах үйл ажиллагааны зардлаар хэрэгжүүлнэ.	2025 оны 03 дугаар улиралд	Хог хаягдлын тухай хууль, Компанийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд
10	Их газрын чулууны байгалийн цогцолборт газрын хамгаалалтын захиргаа, Гурвансайхан сумын ЗДТГ-аас ирүүлсэн	Гурвансайхан суманд	удаа	500,000	1 удаа	500,000	2025 оны 02 дугаар улиралд	Хог хаягдлын тухай хууль, Компанийн нийгмийн

	хүсэлтийн дагуу тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчимд үүссэн хур хог хаягдал, малын сэг зэм зэргийг хамтран цэвэрлэх ажлыг зохион байгуулах							хариуцлагын хүрээнд
11	Тусгай хамгаалалттай газраар дайран өнгөрөх зам дагуу болон Салхит уурхайгаас Дэлгэрцогт сум хүртэлх авто замын дагуух хог цэвэрлэгээний ажлыг зохион байгуулах	Үйл ажиллагааны тайлан	Үндсэн болон гэрээт компанийн ажилчдын төлөөллийг оролцуулан цэвэрлэгээний ажлыг зохион байгуулж танилцуулна	Жилд 2 удаа	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Байгаль орчны мэргэжилтэн, ХАБЭА мэргэжилтнүүд	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум, Дэлгэрцогт сум	Бүх нийтийн цэвэрлэгээний хүрээнд
						12,900,000		

БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус компанийн байгаль орчны мэргэжилтэн хариуцан гүйцэтгэх эсвэл мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллана.

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь 2025 оны орчны хяналт шинжилгээндээ уст 8 цэгт хэмжилт шинжилгээг явуулах бөгөөд усан хангамжийн гүний худаг, малчны худгаас ерөнхий химийн, бохирдлын шинжилгээг авч итгэмжлэгдсэн лабораторид өгч шинжилүүлнэ. Энэхүү зардалд 940.0 мян.төг, хөрсөн бүрхэвчийн шинжилгээнд нийт 8 цэгээс хөрсний ерөнхий хими, 3 цэгээс хүнд метал, 1 цэгээс бактериологийн дээжийг жилд 2 удаа авах бөгөөд нийт 21 ширхэг дээж авч 1050.0 мян.төг, агаарын чанарын хэмжилтийн зардалд нийт тоос, SO, NO зэргийг 3 цэгт хэмжилт хийх зардалд 88.0 мян.төг төлөвлөсөн. Нийт “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК-ийн 2025 онд хэрэгжүүлэх орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт **3,978,000** төг зарцуулахаар төлөвлөсөн бөгөөд жилд 2 удаа хэмжилт судалгаа хийх автомашины түлшний зардлыг оруулж тооцсон болно.

Хүснэгт 2. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Дээж авах цэгийн тоо	Дээж авах байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгж өртөг, жилийн нийт зардал мян.төг	Баримтлах стандарт, арга аргачлал	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
Агаарын чанар, дуу чимээ						
SO ₂ NO ₂ Нийт тоос PM ₁₀ дуу чимээ	бүзүүлэлт*4 байршил	Үйлдвэрийн бутлуурын хэсэг, тээвэрлэлтийн зам, ил уурхайн карьер, хаягдлын далан, шатахуун түгээх станц, Аглаг кемп, Сидар кемп, ЭСР кемп	Жилд 2 удаа	1 байршил 20 минутын хэмжилт 36.0 мян.төг Нийт 4 байршилд жилд 2 удаа 288.0 мян.төг Томилолтын зардал 600.0 мян. төв лаборатори төг Нийт 888.0 ¹ Байгаль орчны хэмжилзүйн лаборатори	MNS 4585:2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий Шаардлага MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга MNS 0017-2-5-11:1988 Агаар дахь азотын давхар ислийн хэмжээг тодорхойлох Фотоколориметрийн арга MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга	PM2.5- 50 мкг/м ³ 24 цаг, 25 мкг/м ³ жил PM10- 100 мкг/м ³ 24 цаг, 50 мкг/м ³ жил SO ₂ -20 мкг/м ³ 24 цаг, 10 мкг/м ³ жил NO ₂ -40 мкг/м ³ 24 цаг, 30 мкг/м ³ жил CO-30000мкг/м ³ 1 цаг, 1000 мкг/м ³ 8 цаг Pb-1 мкг/м ³ 24 цаг, 0.5 мкг/м ³ жил
Усан орчин						

¹ Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 05 сарын 06 –ны өдрийн А/164 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт Орчны чанарын хяналт шинжилгээний ажил, үйлчилгээний үнэ тариф

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Дээж авах цэгийн тоо		Дээж авах байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгж өртөг, жилийн нийт зардал мян.төг	Баримтлах стандарт, арга аргачлал	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
Усны ерөнхий хими, бактерлогийн шинжи(рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, рН, Cl, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , CO ₃ , HCO ₃) Ахуйн хаягдал усны ерөнхий хими, бактерлогийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, рН, хүнд металлын шинжилгээ (As, U, Pb, W, Th, Sn, Cs, Cd, Nb, Se, Zn, Zr)	107.004	45.8703	1, 2, 4-р худаг, 1-р усан сан, 3-р усан сан, хаягдлын далан, Аглаг кемп, Сидар кемп, Эрдэнэс алт ресурсын кемп, бохир усны хаягдал, малчны худаг/	Жилд 2 удаа	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ 46000 төг, Цэвэрлэгдсэн бохир усны шинжилгээ 48000 5 цэгт *2 удаа* 94 төг=940.0	MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS 0900:2005 Ундны усны стандарт MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээж авах, хадгалах, хамгаалах арга MNS 3534-83 (Усны шинжилгээнд зориулж дээж авах) Усны анхан шатны тоо бүртгэл хөтлөх журам Усны тоо бүртгэлийн тайлан гаргах журам	РН-6.5-8.5 NH4-N 0.5 мгN/л, NO2-N 0.2 мгN/л, NO3-N 9.0 мгN/л, PO4-P 0.1 мгP/л , Cl 300мг/л, F 1.5 мг/л, SO4 100мг/л, Mn 0.1 мг/л, Ni 0.01 мг/л, Cu 0.01 мг/л, Mo 0.25, Cd 0.005 мг/л, Co 0.01 мг/л, Pb 0.01 мг/л, As 0.01 мг/л, Cr 0.05 мг/л, Cr6+ 0.01 мг/л, Zn 0.01 мг/л, Hg 0.1 мг/л, Эрдэс тос 0.05 мг/л, фенол 0.001 мг/л, ГИНБ 0.1 мг/л, Benzo(a) pyren 0.005 мкг/л
	107.004	45.8703					
	106.975	45.8784					
	106.987	45.8505					
	106.987	45.8503					
	106.992	45.8473					
	106.986	45.8495					
	107.001	45.8611					
	106.999	45.8716					
	107.001	45.8716					
Хөрсний чанар							
,	106.987	45.85	\ Үйлдвэрийн урд 2, хаягдлын далангийн урд, баруун, баруун хойно, зүүн, хойно тус бүр 1, колонкын урд 1, 2 дугаар постны баруун урд 1, аглаг	Жилд 1 удаа	25.0	MNS 5850:2008 Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт MNS5914:2008	Хар тугалга (Pb) 100, Кадмий (Cd) 3, Мөнгөн ус (Hg) 2, Мишьяк (As) 6,
	106.987	45.8489			25.0*10=		
	106.99	45.8477			250.0		
	106.992	45.8474					
Хөрсний биологийн	106.994	45.846		Жилд 1 удаа	40.0	Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийн нэр томьёо, тодорхойлолт	Хром (Cr) 150,

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Дээж авах цэгийн тоо		Дээж авах байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгж өртөг, жилийн нийт зардал мян.төг	Баримтлах стандарт, арга аргачлал	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
бохирдлын үзүүлэлт	106.998	45.8473	кемпийн урд 1, уурхайн зүүн хойно 1 /		40.0*10=400.0	MNS5915:2008 Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын ангилал MNS5917:2008 Уул уурхайн үйлдвэрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт MNS5916:2008 Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт, MNS5918:2008 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн шаардлага MNS5546:2005 Бэлчээрийн газрын хөрсний элэгдэл, эвдрэл, ургамлын талхлагдлыг тогтоох ерөнхий шаардлага	Зургаан валентат хром (Cr6+) 4, Цагаан тугалга (Sn) 50, Стронций (Sr) 800, Ванадий (V) 150, Зэс (Cu) 100, Никель (Ni) 150, Кобальт (Co) 50, Цайр (Zn) 300, Молибден (Mo) 5, Селен (Se) 10, Бор (B) 25, Фтор (F) 200, Цианид (Cn) 25 мг/л, Тиофенол, фенол 4, газрын тосны бүтээгдэхүүн 2 мг/кг
Хөрсний хүнд металлын бохирдол (Pb), (Cr), (Zn), (Ni), (Cd), (ГЗХ, БОХЗТЛ)	106.997	45.8334					
	106.986	45.8448		Жилд 1 удаа	50.0		
	106.986	45.8494					
	107.003	45.8603					
	107.007	45.8726					
Ургамлан нөмрөг							
Ургамлан нөмрөгийн тархалт, бүрэлдэхүүн, хэвшинж, төрөл зүйлийн бүтцийг тодорхойлох	106.986	45.8449	Тээвэрлэлтийн зам дагуу 1, үйлдвэрийн урд 1, үйлдвэрийн хойно 1, уурхайн өдөр тутмын үйл ажиллагааны замын урд 1, уурхайн хашааны гадна 1 дээж талбаы сонгосон.	Жилд 1 удаа	Хээрийн судалгаа, суурин судалгаа 1 000.0	Мод үржүүлгийн талбайд тарималжуулж болох нутгийн унаган ургамлын үрийг түүх	-
	106.985	45.8451					
	106.986	45.8453					
	106.995	45.8363					
	106.994	45.8355					
НИЙТ ЗАРДАЛ				3. 978.000			

Зураг 1. Орчны хяналт шинжилгээний дээж авах цэгүүд

БҮЛЭГ 13. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ		Хэрэгжүүлэх хуваарь 2025 он	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
	Өгсөн зөвлөмж	Авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ			
1	Цөлжилтийг бууруулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, ан амьтдын амьдрах орчныг сайжруулах, хамгаалах талаар сум орон нутгийн байгууллагуудтай зөвшилцөн төлөвлөж ажиллах	Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ, Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд заагдсан байгаль хамгаалах ажлыг зөвлөмжийн дагуу авч хэрэгжүүлэх	Жилийн турш	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжилтийг зохион байгуулан ажиллана.
2	Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Дэлгэрцогт сумдын төвлөрсөн хогийн цэгийн Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх	Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлнэ.	2025 оны 2, 3 дугаар улиралд	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлж, Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар, Гурвансайхан, Дэлгэрцогт сумдын Засаг даргын тамгын газарт хүлээлгэн өгнө.
3	Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад уурхайн үйл ажиллагааг цаг үеийн байдалтай уялдуулан орон нутгийн албан ёсны цахим хаягаар танилцуулах иргэдийг мэдээллээр сайтар хангах, www.erdenesgold.mn ,	Байгаль орчин, нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийж хэрэгжүүлж буй цаг үеийн мэдээ мэдээллийг тухай бүрт мэдээлэл бэлтгэж цахимаар танилцуулан ажиллана.	Жилийн турш	Байгаль орчны мэргэжилтнүүд	Мэдээ мэдээллийг тухай бүрт цахимд байршуулж мэдээллэнэ.

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ		Хэрэгжүүлэх хуваарь 2025 он	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
	Өгсөн зөвлөмж	Авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ			
	компанийн пэйж хуудсаар болон орон нутгийн фэйсбүүк группүүдээр дамжуулан				
4	Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгааны тайланг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх	Байгаль орчны аудитыг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх ажлыг тендер шалгаруулж гүйцэтгүүлнэ.	2025 оны 3 дугаар улиралд багтааж	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Газрын тухай хуулийн дагуу төлөвлөгөөт хянан баталгааны ажлыг хийж гүйцэтгүүлсэн байна.

**БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН
ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах, албан тушаалтан /ажилтан/	Зохион байгуулах газар
1	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын Чулуут багийн иргэдийн өдөрлөгт оролцож мэдээлэл хүргэх эсхүл орон нутгийн албан ёсны цахим хаягаар дамжуулан иргэдийг мэдээллээр хангах	Үйл ажиллагааны танилцуулга товч мэдээлэл өгөх	Байгаль орчны хамгаалах арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт, үйл ажиллагааны танилцуулга мэдээлэл өгөх	Жилийн турш	100,000	Дундговь аймгийн ЗДТГ, ЗХНХ, Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дундговь аймгийн Гурвансайхан сум, Чулуут баг, Салхитын мөнгө-алтны уурхай орчимд
2	Гурвансайхан сумын ЗДТГ, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал, багийн иргэдийн нийтийн хурал, малчдын зөвлөгөөн, зэрэг нөлөөллийн бүсийн иргэд хурал, уулзалтад оролцож үйл ажиллагааны талаарх танилцуулга хийх талаар хүсэлтийг хүргүүлж, орон нутгийн захиргаанаас товлосон хурлын хуваарийн дагуу танилцуулга хийнэ.	Үйл ажиллагааны танилцуулга товч мэдээлэл өгөх	Компанийн үйл ажиллагаа, орон нутагтай хамтран ажиллаж буй ажлуудын хүрээнд	2025 оны 02, 03 дугаар улиралд	1,400,000	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дундговь аймгийн Гурвансайхан суманд

3	Уурхайн болон үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны БОМТ хэрэгжилтийн тайланг ажлын хэсгийн гишүүдэд газар дээр нь танилцуулах	Шалгалтын дүгнэлт	Байгаль орчныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ болон орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн үр дүн	2025 оны 11 дүгээр сар	500,000	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Уурхай дээр
4	2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг орон нутгийн захиргаанд хүргүүлэх, танилцуулах	Албан бичгээр хэвлэмэл байдлаар хүргүүлэх	2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт, үр дүн	2025 оны 11, 12 дугаар сард	Дотоод үйл ажиллагааны зардлаар	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын ЗДТГ
	НИЙТ ДҮН				2,000,000		

**Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах,
хэлэлцүүлэх хуваарь**

БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар
Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр дэлгэрэнгүй илэрхийлсэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.	Жилийн эцэст (12.01-нд)	Цаашид төлөвлөгөөнд шинээр тусгах зүйлс	Улаанбаатар хот
Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр дэлгэрэнгүй илэрхийлсэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна.	Жилийн эцэст (11.01-нд)	Цаашид анхаарах зүйлс, Хамтран ажиллах	Дундговь аймаг
Гурвансайхан сумын Засаг даргын Тамгын газарт	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр илэрхийлэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна	Жилийн эцэст	Хамтран ажиллах	Сумын төв
Гурвансайхан сумын 3-р багийн Иргэдийн Нийтийн Хуралд	Тайлангийн эх хувь, албан бичгийн хамт	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр илэрхийлэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна	Жилийн эцэст	Хамтран ажиллах	Багийн ИНХ

2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮГНЭЛТ

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дүгээр сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар шинэчлэн баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу Салхитын мөнгө-алтны ордын 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гэж Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9.8-д заасан төлөвлөгөөг ойлгоно. Ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллагын хянаж баталсан тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төслийн үйл ажиллагааг эхлүүлэх, үргэлжлүүлэхийг зөвшөөрсөн байгаль орчны үндсэн баримт бичиг болно.

2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц баялгийг ашиглах явцад байгаль орчныг доройтохоос урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээх, нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалахтай холбогдсон арга хэмжээг тодорхойлон, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тооцож, хариуцах этгээд, хэрэгжүүлэх хугацаа, баримтлах хууль, журам, аргачлал, стандартыг тодорхойлж тусгалаа.

2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт байгаль орчны төлөв байдлын өөрчлөлт, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ үр дүнтэй байгаа эсэх, сөрөг нөлөөллийн эрчим, цар хэмжээ нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа эсэхийг тогтоох ажиглалт, хэмжилт, дээжлэлт хийх байршил, давтамж, хариуцах этгээд, шинжилгээний арга, шаардагдах зардлыг тооцож орууллаа.

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, усны нөөцөд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, ургамлын аймаг, ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө зэрэг хийх ажлуудыг тусгаж өгсөн.

Зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд өмнөх жилүүдэд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдаас ирүүлсэн албан бичигт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын жил бүрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд тодорхой хэмжээ бүхий эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийг хийлгүүлэх талаар тусган хэрэгжилтийг хангуулахаар заасан.

Дээрх зорилт, чиглэлийн хүрээнд Сайнцагаан сумын Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Далай багт байрлах “Хайрханы ар” нэртэй газарт эвдэрч, эзэнгүй орхигдсон 3 га талбайн техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлыг Байгаль орчны менежментийн

төлөвлөгөөний биелэлтийг газар дээр нь шалгах үүрэг бүхий ажлын хэсгээс өгсөн тул тайлант оны төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө. Уг ажлын зардалд **50,000,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

2025 онд Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд Салхит уурхайн хаалтын менежментийн төлөвлөгөөтэй уялдуулан ашиглалтын хугацаа ойртож байгаатай холбоотойгоор Орон нутгийн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнтэй зөвшилцөж тус онд Салхит уурхайн өөрийн эдэлбэр газарт явцыг нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн.

Салхитын мөнгө-алтны ордын Хаалтын менежментийн төлөвлөгөөнөөс 2025 онд 11 га талбай буюу хаягдлын овоолгыг налуужуулах явцын техникийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөлөө. Техникийн нөхөн сэргээлтэд 2025 онд **1,800,000,000** төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

Харин 2025 онд явцын биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөсөн 5 га талбай нь хүдрийн хаягдлын овоолгын дээд хэсэгт байрлах талбай юм. Төлөвлөгөөт талбайд хаягдал хөрс дэвссэний дараа 0.25-0.3 м шимт хөрс дэвсэж, хөрс боловсруулалт, сайжруулалт гүйцэтгэж 2 төрлийн харганын үр болон суулгацаар ургамалжуулна. Биологийн нөхөн сэргээлтэд 2025 онд **900,000,000** төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

2025 оны Салхит уурхайн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажилд нийт **2,700,000,000** төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн бөгөөд уг зардал нь тайлант оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардалд хамаарахгүй болно.

Энэхүү ажилд түрж тэгшилж стандартын дагуу налуужуулах ажил хийгдэх бөгөөд зардалд техник хэрэгслийн шатах тослох материал, ажиллах хүч, техник хэрэгслийн шатахууны зардлууд орсон болно.

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд Их газрын чулуу байгалийн цогцолборт газарт Зэрлэг амьтдын амьдрах орчныг сайжруулах, хамгаалах ажлын хүрээнд биотехникийн арга хэмжээг зохион байгуулахаар төлөвлөсөн. Дүйцүүлэн хамгааллы ажлын зардалд **158,500,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

2025 оны Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний саналыг Их газрын байгалийн цогцолборт газрын хамгаалалтын захиргаа, Дундговь аймгийн Байгаль орчны газар, Дундговь аймгийн Гурвансайхан сумын ЗДТГ-т танилцуулж санал авсан. Мөн уг бүлэгт хамаарах нэмэлт ажил болох Дундговь аймгийн Сайнцагаан сумын Далай багт байрлах “Хайрханы ар” нэртэй газарт эвдэрч, эзэнгүй орхигдсон 3 га талбайн техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлыг Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг газар дээр нь шалгах үүрэг бүхий ажлын хэсгээс өгсөн тул тайлант оны төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө. Уг ажлын зардалд **50,000,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд цөлжилтийг бууруулах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, ан амьтдын амьдрах орчныг сайжруулах, хамгаалах талаар сум орон нутгийн байгууллагуудтай зөвшилцөн төлөвлөж Ерөнхийлөгчийн санаачилсан Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн, Компанийн нийгмийн хариуцлагын дагуу “Дундговь

ногооруулъя” дэд хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх талаар арга хэмжээ төлөвлөж, үр дүн гарган ажиллах ажлыг зохион байгуулахаар төлөвлөлөө.

Мөн Байгаль орчин, нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийж хэрэгжүүлж буй цаг үеийн мэдээ мэдээллийг тухай бүрт хүргэж ажиллахаар төлөвлөсөн бөгөөд Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлууд нь нийгмийн хариуцлагын хүрээнд орон нутагтай хамтран ажиллах ажлын зардлаас зарцуулах тул БОМТ-ний нийт зардалд оруулж тооцоогүй болно.

“Тэрбум мод тарих” аяны хүрээнд Хавар, намрын бүх нийтээр мод тарих өдрүүдэд уурхайн оффис, кемпүүдийн гадна талбайд байгуулсан “Эрдэнэс төгөл”-д 40,000 ширхэг хайлаас мод тарихаар төлөвлөсөн.

Үүнээс гадна Хархорум хотын ногоон байгууламжийн төлөвлөгөөний дагуу “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК 7 төрлийн 20000 ширхэг буюу 6000 шилмүүст 14000 ширхэг навчит модыг тарьж ургуулахаар төлөвлөсөн болно.

Мөн “Тэрбум мод” санаачилгын хүрээнд Богдхан уулын дархан цаазат газарт мод тарих ажлын гэрээг “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Ойн газар, Богдхан уулын дархан цаазат газрын хамгаалалтын захиргаатай гэрээ байгуулж, тус гэрээг БОАЖ-ын сайд Б.Бат-Эрдэнэ баталгаажуулсан. Уг гэрээний дагуу Богдхан уулын дархан цаазат газрын Чандманы аманд 4000 ширхэг шилмүүст модыг намрын улиралд тарьж ургуулахаар төлөвлөсөн.

Хог хаягдлыг ангилан ялгах, аюултай хог хаягдлыг тусад нь хадгалах зэрэг үйл ажиллагаанууд хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгаар баталсан хог хаягдлыг ангилан ялгах менежментэд хэвшүүлэх ажилчдад хог хаягдлыг ангилан ялгах тухай сургалтыг хийх, аюултай хог хаягдал, ахуйн хаягдлаас тусад нь хадгалах зориулалттай контейнерт хадгалах зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Эрдэнэс алт ресурс” ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус компанийн байгаль орчны мэргэжилтнүүд хариуцан гүйцэтгэх эсвэл мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллана.

“Эрдэнэс алт ресурс” ХХК нь “2025 оны орчны хяналт шинжилгээндээ уст 5 цэгт хэмжилт шинжилгээг явуулах бөгөөд усан хангамжийн гүний худаг, ойр орчмын малчны худгаас ерөнхий химийн, бохирдлын шинжилгээг авч итгэмжлэгдсэн лабораторид өгч шинжлүүлнэ. Энэхүү ажлын зардалд 940.00 төг, хөрсөн бүрхэвчийн шинжилгээнд нийт 8 цэгээс хөрсний ерөнхий хими, 3 цэгээс хүнд метал, 1 цэгээс бактериологийн дээжийг жилд 2 удаа авах бөгөөд нийт 21 ширхэг дээж авч 1,050,000 төг, агаарын чанарын хэмжилтийн зардалд нийт тоос, SO, NO зэргийг 3 цэгт хэмжилт хийх зардалд 88,000 төг төлөвлөсөн.

Тайлант онд хэрэгжүүлэх Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт **3,978,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

Гурвансайхан сумын ЗДТГ, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал, багийн иргэдийн нийтийн хурал, малчдын зөвлөгөөн, зэрэг нөлөөллийн бүсийн иргэдийн хурал, уулзалтад оролцож үйл ажиллагааны талаарх танилцуулга хийх талаар хүсэлтийг хүргүүлж, орон нутгийн захиргаанаас товлосон хурлын хуваарийн дагуу танилцуулга хийнэ.

Нийт хийгдсэн ажлуудыг нэгтгэн дүгнэж Дундговь аймгийн Байгаль орчны газарт танилцуулга хийхээр төлөвлөсөн. Мөн тухайн жилийн биелэлтийн тайланг 2025 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдөр Дундговь аймгийн Байгаль орчны газарт болон Гурвансайхан сумын ЗДТГ-т хүргүүлж дүгнүүлэхээр төлөвлөсөн.

2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нийт **195,878,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөөд байна. Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн барьцаа мөнгө болгож **97,939,000** төгрөгийг Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9,15 дахь заалтанд зааснаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А-618 тоот тушаалын дагуу Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн баталгааны тусгай дансанд байршуулна.

2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗАРДЛЫН ЗАДАРГАА ХҮСНЭГТ

№	ЗАРДЛЫН УТГА	НИЙТ ЗАРДАЛ, ТӨГ
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний ажлын зардал	12,500,000
2	Хаалтын менежментийн төлөвлөгөөнөөс 2025 онд хийгдэх явцын нөхөн сэргээлт, /техникийн болон биологийн/	2,700,000,000 /БОМТ-ний зардалд оруулж тооцохгүй/
3	Тэрбум мод тарих үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зардал	2,300,000,000 /БОМТ-ний зардалд оруулж тооцохгүй/
4	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	108,500,000
	Дүйцүүлэх нөхөн сэргээлтийн ажлын зардал	50,000,000
5	Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	500,000
6	Осол эрдслийн менежментийн төлөвлөгөө зардал	5,500,000
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний зардал	12,900,000
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал	3,978,000
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний ажлын зардал	Орон нутагтай хамтран ажиллах үйл ажиллагааны зардлаар хэрэгжүүлнэ.
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний зардал	2,000,000
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДЛЫН ДҮН		195,878,000

**Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний
төсвийн задаргаа**

№	Үйл ажиллагааны төрөл	Дүн(Төгрөг)
1	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	1,000,000
2	Усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	9,000,000
3	Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	1,000,000
4	Ургамлын аймаг, ургамлан нөмрөг үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	-
5	Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний зардал	1,500,000
НИЙТ ЗАРДАЛ		12,500,000